

ISSN 2303-7164

Bilten Sinode

**Službeno glasilo Sinode
Vrhbosanske nadbiskupije**

BILTEN SINODE – Službeno glasilo biskupijske Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Izdavač: Vrhbosanska nadbiskupija, Kaptol 7, BiH – 71000 Sarajevo

Nakladnik: Tajništvo Sinode Vrhbosanske nadbiskupije

Odgovara: Vinko kard. Puljić, nadbiskup Vrhbosanski

Glavni urednik: Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

Grafička obrada: Daniel Eror

Tisak: Unioninvestplastika d.o.o. Semizovac

Naklada: 2.000 primjeraka

***Napomena:* Besplatni primjerak za internu upotrebu sinodskih članova**

ISSN 2303-7164

SADRŽAJ

Riječ urednika, <i>dr. Mario Bernadić</i>	4
Osvrt na treći krug dekanatskih zasjedanja <i>dr. Mario Bernadić</i>	6
Rezultati četvrte sinodske ankete <i>dr. Mario Bernadić</i>	14
O radu i djelovanju župskih pastoralnih vijeća <i>Vinko kard. Puljić, Nadbiskup vrhbosanski</i>	21
Suodgovornost vjernika laika u karitativnom djelovanju župne zajednice <i>M. Šimić</i>	24
Laici u biskupiji i demokratskom društvu <i>vlč. dr. Šimo Maršić</i>	27
Pučka duhovnost <i>č.s. mr. Ivanka Mihaljević</i>	37
Osjetila u liturgiji <i>dr. Danimir Pezer OFM</i>	41
Vjernici laici u crkvenom i društvenom medijskom svijetu <i>vlč. mr. Josip Vajdner</i>	47

RIJEČ UREDNIKA

Poštovani čitatelji,

Predstavljamo peti broj Biltena Sinode, službenog glasila Sinode Vrhbosanske Nadbiskupije.

Iza nas su tri i pol godine rada na pripremnoj etapi Sinode. Do sada su održana tri kruga dekanatskih zasjedanja, provedene su četiri sinodske ankete. Nadbiskupijsko Povjerenstvo za pripravu Sinode održalo je do sada dvadeset sjednica, dok je kroz sinodsko Tajništvo prošlo na tisuće stranica raznih pisanih materijala, izvještaja, upita itd.

Momentalno se nalazimo pred četvrtim krugom dekanatskih zasjedanja, koja su planirana za 20. veljače 2016; a ovaj broj Biltena je upravo zamišljen kao svojevrsni orijentir te izvor pisanih materijala za spomenuto nadolazeće događanje. Stoga ovdje želimo ukratko predstaviti sadržaj petog broja:

Prvo donosimo opširniji osvrt na protekli III. krug dekanatskih zasjedanja, održanih 26. rujna prošle godine. To je ujedno i prilika da se podsjetimo na tematiku održanih susreta. Tada smo razmišljali o Karitativnoj djelatnosti u pastoralu Crkve. Cilj ovoga promišljanja nije bio dovesti do brzih i ishitrenih promjena u našoj pastoralnoj praksi, nego prvenstveno podizati svijest o važnosti Caritasa unutar vjerničke baze. Naime, uz liturgiju i katehezu Caritas predstavlja temeljni vid pastoralna i kršćanskog služenja. Osim toga, Caritas nije samo pastoralni nego i esencijalni dogmatski pojam, jer „Deus caritas est“ (Bog je ljubav). Odnosno, Bog se u povijesti spasenja objavljuje nama kao Ljubav i Milosrđe, te nas poziva da ga nasljedujemo u toj bezgraničnoj ljubavi i milosrđu.

Zatim donosimo rezultate četvrte sinodske ankete koja se bavila nivoom suradnje i intenzitetom rada naših pastoralnih vijeća. Zašto baš ova tema? Pa upravo razmišljajući o obnovi župskog Caritasa naišli smo na juridičku datost koja smješta spomenuti župski Caritas pod ingerenciju ŽPV-a. No, Statut ŽPV-a VN govori i o drugim zadacima pastoralnih vijeća. Tako bi se ona u svom radu trebala pozabaviti i pitanjem kateheze i vjerske poduke, promicanjem duhovnih zvanja, popularizacijom i širenjem vjerskog tiska itd. Stoga smo proveli anketno istraživanje koje je imalo za cilj utvrditi nivo suradnje, kao i intenzitet rada u našim vijećima. Prezentirani podaci ukazuju na izrazito ambivalentnu sliku: U našoj nadbiskupiji neka vijeća su ustrojena bolje, neka gore; neka rade više, neka manje; u nekim župama ona predstavljaju istinski oslonac i pomoć župnikovom radu, dok u nekim drugim ona postoje samo simbolički ... tek stoga što crkvena pravila nalažu njihovo postojanje. Ovdje nemamo za cilj bilo koga prozivati. Želimo samo pozvati na zajedničko zalaganje oko unapređenja ovog važnog područja crkvenog rada i djelovanja.

Zbog svega ovoga činilo nam se logičnim da za slijedeću sinodsku temu izaberemo naslov **Sudjelovanje i suodgovornost vjernika-laika u životu mjesne Crkve**. Tema je po sebi

dosta široka jer uključuje, manje-više, sve aspekte vjerskoga života unutar jedne župske zajednice, kao i cijele mjesne Crkve. U tom smislu možemo govoriti i o pučkoj pobožnosti, i o liturgiji, zatim o katehezi, Caritasu, obiteljskom životu, važnosti crkvenoga tiska itd.

Međutim, upravo jer je spomenuta tema vrlo široka, moramo joj pristupiti na fokusiran i koncizan način. Tako ovdje nastavljamo s promišljanjem o zadacima i ciljevima naših Župskih pastoralnih vijeća, jer ona su ta koja bi trebala biti središte i izvorište svih pastoralnih inicijativa i aktivnosti u jednoj župskoj zajednici. Unapređenjem njihovoga rada i djelovanja bit ćemo u stanju pozitivno utjecati i na cjelokupnu sliku vjerskoga života u našoj nadbiskupiji.

U tom kontekstu ovdje osobito obraćamo pozornost na tekst Vinka kardinala Puljića pod naslovom „O radu i djelovanju Župskih pastoralnih vijeća“. Tu se na jednostavan način iznose neke važne i konkretne smjernice u smislu unapređenja spomenutoga rada. Ovaj tekst ujedno ima za cilj biti orijentir u pripravi nadolazećeg četvrtog kruga dekanatskih zasjedanja. Kako se i u samom tekstu navodi, župnici bi zajedno sa svojim vijećnicima na osnovu ovdje predstavljenih smjernica trebali pripremiti i jedan kraći pismeni izvještaj o iskustvima rada svojih vijeća. Ovi će izvještaji zatim biti prezentirani tijekom samih zasjedanja.

U ostalim tekstovima iz ovoga broja Biltena bavimo se s temom sudjelovanja i suodgovornosti vjernika-laika na temelju različitih teoloških perspektiva i aspekata. Tako donosimo prvo socijalno-karitativni vidik (dr. Šimić), zatim teoretsko-pastoralni vidik (dr. Maršić), duhovno-spiritualni vidik (č.s. mr. Mihaljević), liturgijski vidik (dr. Pezer) te novinarsko-informatički vidik (mr. Vajdner).

Glede samog četvrtog kruga dekanatskih zasjedanja, ona bi se trebala održavati po već ustaljenom obrascu. Program bi trebao započeti u 10h zajedničkim misnim slavljem. Zatim bi u prvom djelu radnog dijela susreta vijećnici trebali predstaviti svoja izvješća. Onda je predviđeno predavanje predstavnika Povjerenstva za pripremu Sinode, a za sam kraj je planirano provođenje pete sinodske ankete. Naravno, uz to se ostavlja mogućnost i zajedničke diskusije, a nakon radnog dijela susreta sudionici će nastaviti druženje uz zajedničku okrepu.

Želeći Vam plodan i uspješan rad, uz bratski pozdrav,

U Sarajevu, 27. siječnja 2016.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN

OSVRT NA TREĆI KRUG DEKANATSKIH ZASJEDANJA

– od 26. rujna 2015. –

U subotu, 26. rujna 2015 diljem Vrhbosanske nadbiskupije održan je III. krug dekanatskih zasjedanja. Zasjedanja su istovremeno održana u svih trinaest dekanata Vrhbosanske nadbiskupije. Najposjećeniji susret je bio onaj u Odžaku za Doborski dekanat, gdje se okupilo 126 vijećnika i svećenika. S druge strane, najmanji broj sudionika je zabilježen na Šćitu (za Ramski dekanat), gdje su ukupno sudjelovala 34 vijećnika i svećenika.

Dnevni red za sve susrete bio je jednak: Započinjalo se zajedničkim Misnim slavljem u 10 sati. Zatim je slijedio radni dio susreta. Pod prvom točkom dnevnoga reda predstavnici pastoralnih i ekonomskih vijeća pojedinih župa podnosili su kratko izvješće o proteklom radu na aktualnu sinodsku temu „Karitativna djelatnost u pastoralu Crkve“. Ova tema je imala za cilj dati poticaja obnovi župskog Caritasa u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, te pospješiti njegovu integraciju s dijecezanskim, nacionalnim i internacionalnim karitativnim strukturama. Pri tome se naglašava da obnova Caritasa ne treba rezultirati samo boljim socijalnim i gospodarskim uvjetima za našega vjernika, nego i obnovom samoga vjerskoga života u našoj nadbiskupiji. Postavlja se pitanje: Što to znači kada kažemo da je karitativna djelatnost po sebi pastoralna djelatnost? S jedne strane, ovdje se naglašava da župski Caritas po sebi ne smije biti isključivo župnikova briga, kao ni briga nekolicine altruistički nastrojenih vjernika. Tomu naprotiv, župski Caritas bi trebao biti u fokusu i zanimanju cijele jedne župske zajednice, jer sam Bog, kako ga objavljuje Gospodin naš Isus Krist, jest Caritas – Ljubav, a ta Ljubav nas –nadalje- poziva da je svakodnevno nasljedujemo i živimo po Njezinoj logici i pravilima. S druge strane, s pastoralnim naglascima karitativne djelatnosti se ističe i to da se Caritas po sebi nikada ne bi trebao izroditi u nekakav isključivo materijalni oblik pružanja humanitarne pomoći. Tomu naprotiv, kao pastoralna djelatnost on je po sebi neizbrisivo upućen na druge aspekte crkvenog pastorala, kao što su liturgijski život, kateheza i uopće vjerski život župske zajednice! Jednostavno, Caritas se budi iz vjere i zato treba biti usmjeren prema vjeri.

Druga točka dnevnoga reda bila je posvećena radu župskih pastoralnih vijeća. Kao svojevrsna formalna grupa unutar šireg tijela Katoličke Crkve, župsko pastoralno vijeće ima svoju specifičnu svrhu, ciljeve i zadatke. Da bi zaživjelo u punoj mjeri, članovi vijeća, kao i župnik koji ih vodi trebaju se uvijek iznova podsjećati ove svrhe i zadaće. U tom smislu, tijekom susreta su upriličena predavanja na temu „načela dobre suradnje u radu ŽPV-a“. Ista su se bazirala na boljoj implementaciji Statuta ŽPV-a (objavljeno u Vrhbosni, 2000/3). Pri tome se polazilo od zamisli da se pred našim vijećima u praksi otvaraju brojne mogućnosti plodnoga rada i djelovanja. Međutim, da bi se do toga došlo vijeće mora biti

dobro strukturirano i pravilno vođeno. Nadalje, treba se voditi računa o kontinuitetu rada, izboru adekvatnih članova, kulturi suradnje itd.

Na koncu proteklih dekanatskih zasjedanja bila je upriličena i jedna mala, prikladna anketa. Ovo je bila ujedno IV. sinodska anketa do sada, a po sebi se ticala - upravo - intenziteta rada, kao i nivoa suradnje u radu naših župskih pastoralnih vijeća.

U kontekstu etape katehetsko-duhovne pripreve Sinode Vrhbosanske nadbiskupije, izgledno je da će se i u budućnosti nastaviti sa organiziranjem ovakvog tipa zasjedanja. Zamišljeno je da se na teren redovito izlazi s nekom novom temom, ali koja će se po sebi uvijek ticati one centralne sinodske teme: Brak i obitelj!

Nakon uspješno završenog III. kruga dekanatskih zasjedanja svakako treba izreći zahvalu svima onima koji su nesebično sudjelovali u njihovoj realizaciji. Ovo se osobito odnosi na sve koordinate susreta, mahom iz Povjerenstva za pripravu Sinode VN, te na dekane na terenu koji se uobičajeno moraju pobrinuti za sve tehničke i materijalne detalje susreta.

Nadalje, ovdje iznosimo kratke izvještaje s pojedinih zasjedanja:

- **Vlč. mr. Josip Vajdner** je moderirao susret za **Brčanski dekanat** u Brčkom. Ovdje se do zadnjeg trena nije znalo hoće li susreta uopće biti, i to zbog bolesti dekana - preč. Veselka Župarića. Na kraju je ipak odlučeno da se susret održi, a umjesto dekana susretom je predsjedao vlč. Ivo Paradžik. Bilo je nazočno 47 sudionika i susret je protekao u dobrom ozračju. Problematičnim se moglo učiniti to što se neki sudionici zasjedanja očito nisu bili dobro pripremili za sam susret, tako da neki predstavnici župa nisu podnosili izvještaje u pismenoj formi – kako je to bilo prethodno traženo i planirano. I pored toga susret se može smatrati uspješnim. Narod se čini „duhovno zdravim“, a tema Caritasa im se čini poznatom. Naime, oni već od ranije na terenu poduzimaju neke karitativne inicijative i akcije, i u tom smislu na susretu su se mogli čuti zanimljivi primjeri i iskustva. No, može se reći da je zabrinjavajuće to što se čini da molitva za Sinodu još uvijek nije zaživjela u nekim župama Brčanskog dekanata.
- **Vlč. dr. Mirko Šimić** je moderirao susret **Sutješkog dekanata** koji je održan u župi Zgošća-Kakanj. Bio je nazočan 41 vijećnik, 7 svećenika i 2 redovnice. Nažalost, opet tri župe nisu imale predstavnika na susretu: Vareš, Vukanovići i Jelaške. Susretom je predsjedao dekan, fra Marinko Štrbac. Čini se da su sudionici solidno išitali biltene, međutim otprilike polovica njih nije dostavila izvještaj u pismenoj formi. Gorući problem Sutješkog dekanata je veliki odliv vjernika. Danas je ostao mahom stariji živalj. Ipak, čini se da socijalna situacija nije toliko zabrinjavajuća. Na teri-

toriju dekanata koliko je poznato nema slučajeva beskućništva, kao ni ekstremnog siromaštva. Većina sudionika je pokazala neskriveno zadovoljstvo susretom. Neki od njih su istaknuli kako im je ovaj susret pomogao bolje shvatiti logiku i zahtjeve župskog Caritasa.

- **Preč. mr. Luka Tunjić** je bio na susretu **Ramskog dekanata** u samostanu na Šćitu. U svome izvještaju on je istaknuo da su na susretu osim njega bila nazočna još samo dva svećenika: dekan fra Mato Topić i župnik iz Doljana fra Andrija Jozić. Osim njih bilo je 30 vijećnika. Taj dekanat inače ima 9 župa. Šest župa je poslalo svoje predstavnike, dok tri nisu: Obri, Solakova Kula i Podhum-Žitače. Šest nazočnih župa je podnijelo solidna i korektna izvješća. Čini se da su se predstavnici prije susreta solidno pripremili. Glede nedolaska ostalih župnika, čini se da oni nisu shvatili da trebaju biti nazočni na ovom susretu. Također, spominju se i blagoslovi po grobljima kao razlog nedolaska. Glede same teme susreta, sudionici su pokazali jedno temeljno razumijevanje problematike. Tako, sve župe izvještavaju o organiziranju različitih karitativnih akcija na svome području. Isto tako, glede tragičnih poplava u 2014., svi nazočni sudionici svjedoče o brojnim poduzetim akcijama prikupljanja i slanja pomoći u ugrožene krajeve nadbiskupije. Međutim, moglo bi se reći da tu manjka jedno dublje razumijevanje cijele problematike, odnosno, preč. Tunjić je mišljenja da će se tu morati još puno raditi na podizanju svijesti o ustrojstvu, zadacima i ciljevima župskog Caritasa. Bilo je govora i o tome da ne treba dokidati Kruh svetoga Ante. Preč. Tunjić je tada rekao kako nikome ne pada na pamet ovo dokidati ... Tijekom zajedničkog ručka su se pridružili vlč. Džalto, kao i još neki svećenici ...
- **Preč. mr. Josip Lebo** je moderirao, ali ujedno kao dekan i predsjedao susretom svećenika i vijećnika **Sarajevskog dekanata** koji je održan u prostorijama KBF-a u Sarajevu. Bilo je nazočno 13 svećenika i 47 vijećnika. Uglavnom su vijećnici podnosili izvješća, osim u slučaju župe Sv. Luke Evanđeliste, gdje je župski vikar preuzeo na sebe tu dužnost. Stiče se dojam da je ovaj susret dosta ozbiljnije pripremljen od onoga prošloga. Tijekom susreta vijećnici su konstatali da na području Sarajevskog dekanata postoje brojne karitativne inicijative i akcije, no da bi bilo nužno urediti sve to na jedan sustavan i organiziran način. Pri tome se jasno naglasilo da među vjernicima treba podizati svijest kako Caritas nije samo primanje nego i davanje. Moglo se čuti mišljenje da ova Sinoda ne bi trebala ići dalje od ovoga pitanja. Ako bi na karitativnom području uspjeli unaprijediti neke stvari, to bi već po sebi bio veliki uspjeh ove Sinode. Neki su opet iznijeli mišljenje da Crkvi na prvom mjestu treba biti navještaj, a ne Caritas. Susret se odvijao u vrlo pozitivnom ozračju.

- **Preč. mr. Marko Tomić** je moderirao i predsjedao susretom **Bugojanskog dekanata** u Uskoplju. Domaćini, župa Uznesenja BDM, su se potrudili da susret protekne u najboljem mogućem redu. Bilo je nazočno 46 vijećnika. Ako uzmemo u obzir da Bugojanski dekanat ukupno ima 120 vijećnika, lako ćemo uvidjeti da nazočnost i nije bila najbolja. Pored njih, sudjelovalo je 7 svećenika i jedna redovnica. Župa Bistrica nije imala niti jednog predstavnika, a najviše predstavnika je bilo iz dvaju kupreških župa. O razlozima nedolaska ostalih vijećnika i svećenika se svakako može razgovarati, premda se većina njih obično opravdava poslom. Podnesena izvješća su već dostavljena Tajništvu Sinode. Preč. Tomić je nazočnima nastojao pojasniti karitativnu djelatnost Crkve polazeći od krštenja kao temeljnog događaja i euharistije kao središnjeg događaja u životu Crkve. Sv. misa po sebi podrazumijeva razmjenu darova. Gospodin posvećuje ono što mu mi od sebe prinosimo. Po našoj maloj žrtvi On nam daruje sama sebe. Naime, preč. Tomić primjećuje da u današnje vrijeme i vjernici i svećenici opetovano pokušavaju skinuti svaku odgovornost sa sebe te je prenijeti na institucije. To se moglo osjetiti i na susretu u Uskoplju. Dok je on uporno postavljao pitanje što mi kao zajednica vjernika možemo učiniti, zajednica vjernika se pitala što institucije mogu učiniti? S tim u vezi, on spominje i praksu nekih župnika iz Bugojanskog dekanata koji su u ratu dokinuli misnu kolektu, te je to tako ostalo ukorijenjeno do današnjih dana. Ovdje se ne radi samo o nekakvoj liturgijskoj, nego i o flagrantnoj teološkoj pogrešci, jer kolekta po sebi ne predstavlja neki crkveni porez nego važan teološki princip: ako nema darova, nema ni žrtve – ističe preč. Tomić. Dalje, u Bugojanskom dekanatu postoje razne karitativne akcije, ali još niti jedna župa nema organiziran i jasno strukturiran župski Caritas.
- **Vlč. dr. Mario Bernadić** je moderirao susret u Odžaku za **Doborski dekanat**. Ovo je prema svemu sudeći bio najmasovniji susret trećeg kruga dekanatskih zasjedanja. Naime, bilo je nazočno 126 sudionika, što je na kraju ispalo čak i malo više od prethodnog broja prijavljenih (110). Očito su se neki u zadnji tren odlučili za dolazak. Dekan, preč. Jakov Filipović se iznimno potrudio oko organizacije susreta, kako u tehničkom, tako i u onom personalnom pogledu, jer izgledno je da je dobro uspio animirati i okupiti svećenike i vijećnike iz cijelog dekanata. Svi izlagači su se držali zacrtane problematike i tematike. Vlč. Pero Brkić je pohvalio onu pripremu kroz deset konkretnih pitanja. Očito je da je ovakav način rada onda jasan i našim običnim vjernicima – vijećnicima. Iz same dinamike rada susreta te iz predstavljenih izvještaja, ponovno se moglo iščitati postojanje onog temeljnog polariteta na području Doborskog dekanata, koji se ostvaruje kroz postojanje dvaju potpuno različitih kategorija župa: župe u FBiH i župe na području RS-a. Ove prve su uobičajeno veće, imaju više vjernika, više mladosti, a samim tim onda i više suradnika koji su spremni biti od koristi župi i župniku. Tako je dekan – preč. Filipović

osobito pohvalio poljske redovnice – misionarke koje djeluju u župi Odžak. „Hoće sve i znaju sve“ - bez obzira govori li se pri tomu o brizi za stare i nemoćne ili o pripremi liturgije, katehezi ili bilo čemu drugome. Uz to, u ovakvim gradskim sredi-nama kao što je Odžak uobičajeno djeluju i neke druge humanitarne organizacije, a i s njima se da vrlo lijepo surađivati. Predstavnici i drugih župa iz Federacije su svjedočili o brojnim karitativnim akcijama koje se kod njih redovito organiziraju. Potpuno drugačija slika prevladava u župama na teritoriju RS-a. Sama socijalna slika i nije toliko loša. Ljudi većinom imaju mirovine, a mnogi od njih i inozemne mirovine koje uobičajeno nadvisuju prosječna primanja uposlenih u BiH. Također, većina tih ljudi ima i nekog od svojih vani, i ovi ih redovito pomažu. Naravno, iznimci ipak postoje. Na svim župama se nađe onih koji nemaju niti primanja, niti rodbine na Zapadu. Međutim, i njima se nastoji pomoći. Npr. dr. Brkić izuzetno hvali socijalnu osjetljivost kod svojih župljana u emigraciji. Kada ovi dođu kući za blagdane, pomoći će ne samo svoju rodbinu, nego redovito i one seljane za koje se općenito zna da jako teško žive. Jedini župnik koji socijalnu situaciju na svojoj župi opisao kao izuzetno lošu jest modrički župnik - vlč. Anto Perić. S tim da on primjećuje kako tu nije riječ samo o socijalnom, nego vjerojatno i o duhovnom te moralnom problemu. Naime, tu se obično radi o marginalnim vjernicima iz mješovitih brakova. Ti ljudi su počesto izgubljeni i ni sami ne znaju tko su, što su, kome pripadaju, što bi trebali raditi te kako bi se trebali ponašati. Počesto, osim karitativnih, oni niti nemaju nekih drugih interesa kad je riječ o Crkvi. Premda u prosjeku – kako smo rekli – socijalna situacija u župama iz RS-a i nije toliko loša, tu ipak ostaje kao glavni problem nedostatak vjernika. I sama župska vijeća na takvim župama obično imaju vrlo malo članova, a to su opet mahom stariji ljudi od kojih se i ne može očekivati da budu nešto osobito aktivni pri župi. Također, važan specifi-kum župa u RS-u je i taj da pojedini Srbi zapravo češće traže materijalnu pomoć nego naši vjernici. Župnici nastoje kako-tako pomoći svima, i svjedočanstva radi, ali i radi razumijevanja lokalne gospodarsko-socijalne situacije, koja je pretežito loša. I na ovom susretu bilo je ponešto „prebacivanja loptice“, tj. odgovornosti s razine župa na razinu nadbiskupijskih institucija. Vlč. Bernadić je u tom smislu rekao da institucije neće biti puno od pomoći ukoliko same župe ne porade više na lokalnoj organizaciji i suradnji. Npr. do sada se događalo više puta da neki važni Caritasovi projekti budu otkazani samo zato jer to nekom lokalnom župniku „jed-nostavno ne treba“. Vlč. Bernadić je naglasio da upravo zbog toga i govorimo cijelo vrijeme o obnovi župskog Caritasa, ali moguće i o utemeljenju „dekanatskih Cari-tasa“. Naime, ovdje se radi o vitalnim interesima cijele jedne zajednice i zato se ne smije dogoditi da o karitativnoj djelatnosti na kraju odlučuje samo jedna osoba, ili samo jedna institucija.

- **Preč. Bosiljko Rajić** je moderirao i vodio susret u Bijelom Brdu za **Derventski de-**

kanat, a domaćin susreta bio je župnik vlč. Goran Kosić. Na susretu je sudjelovalo 30 svećenika i vijećnika. Iz župe Derventa nije bilo nazočnih predstavnika. Sudionici su izrazili mišljenje da je osnovna zapreka kod osnutka župskih Caritasa na ovom području sveopći nedostatak vjernika. No, oni su predložili da se na razini tog dekanata postavi jedna osoba koja bi mogla koordinirati radom Caritasa. U tom smislu predložen je trajni đakon – vlč. Josip Čabraja. **On već ima na raspolaganju** auto za karitativne potrebe, ali bilo bi dobro da biskupija preuzme njegovo financiranje. Također, razgovaralo se i o materijalnim aspektima opstanka župa i župnika na tom području. Čulo se mišljenje da župe ipak ne treba dokidati, odnosno, da župe trebaju ostati pokrivena župnicima. Premda njima nije lako živjeti i raditi u ovakvim uvjetima, njihovo prisustvo predstavlja veliko ohrabrenje preostalim malobrojnim vjernicima, kao i onima koji tu povremeno dolaze. S druge strane, župnici očekuju više podrške od nadbiskupije, ali i od svojih vjernika koji su otišli. Nažalost, mnogo njih ne pokazuje bilo kakav interes ni podršku prema rodnom kraju. Glede župskih pastoralnih i ekonomskih vijeća, ona postoje na većini župa Derventskog dekanata, ali je čest problem što su to vijećnici koji uglavnom rade i žive u Hrvatskoj, a preko vikenda dolaze kućama u rodne župe. Ovdje se drugačije vjerojatno i ne može, s obzirom da su oni trajno nastanjeni župljani obično starci od kojih se i ne može očekivati neki ozbiljniji i veći angažman u Crkvi.

- **Č.s. mr. Ivanka Mihaljević** je moderirala susretom **Kreševskog dekanata** koji je održan u župi Ban Brdo. Zapisnik je inače sastavio vlč. Marin Marić, a susretom je predsjedao dekan fra Stipan Radić. Sudjelovalo je 6 svećenika i 33 vijećnika. Sve župe su imale nazočne predstavnike osim Busovače. Susret je održan po predviđenom dnevnom redu. Glavni zaključak susreta u Ban Brdu je taj da se Sinoda treba zadržati na temi Braka i obitelji. Naši glavni ciljevi bi trebali biti zaustavljanje odlaska obitelji te omogućavati im rast u vjeri i obiteljskom zajedništvu. Na kraju krajeva, ni govor o karitativnoj djelatnosti neće imati nikakvog smisla ukoliko ne pomognemo opstanak i normalno funkcioniranje naših obitelji. Dobar i cjeloviti kršćanski odgoj je nužan u formiranju dobrih vjernika. Samo takav čovjek može biti socijalno osjetljiv. Stoga bi osobito trebalo raditi na jačanju trokuta obitelj-Crkva-škola. Također, moralo bi se više raditi i u smislu poboljšanja župske kateheze, jer školski vjeronauk očito nije dostatan u smislu formiranja jedne žive i aktivne kršćanske vjere. Za sam župski Caritas se moglo čuti da se on ne bi trebao baviti samo materijalnim stvarima. Tomu naprotiv, on bi trebao pružati i duhovnu pomoć ljudima. Tijekom susreta se postavljalo i tehničko pitanje oko samog dopisa Ordinarijata za treći krug dekanatskih zasjedanja. Neki su rekli da im tu nije bilo jasno što znači „predstavnici vijeća“, tj. je li se pod ovim mislilo na sve članove vijeća ili samo na nekolicinu predstavnika?

- **Preč. Franjo Tomić** je moderirao susretom svećenika i vijećnika Šamačkog **dekanata**. Susret je bio održan u Orašju, a bilo je nazočno 65 sudionika. Domaćin i predsjedatelj susreta je bio dekan fra Anto Pušeljić.

I ovdje se postavljalo pitanje oko spomenutog dopisa i onoga što znači „predstavnicima vijeća“. Navodno, neki su župnici razumjeli da je dovoljno da povedu sa sobom po jednog pastoralnog i jednog ekonomskog vijećnika. Osim toga, susret je protekao u dobrom i kreativnom tonu, a sudionici su rado razmjenjivali svoja iskustva na temelju zadane teme susreta. Sve nazočne župe su svjedočile o svojim nastojanjima oko organizacije različitih karitativnih akcija, te razmatrale načine unapređenja toga rada. Uznemirujućom se pokazuje tendencija da naši ljudi sve češće odlaze u potrazi za boljim životom na Zapad. Ovo se počelo događati osobito nakon katastrofalnih poplava u 2014. Međutim, s vremenom se tendencija odlaska nije smanjila. Osim toga, danas se može primijetiti kako sve češće odlaze oni za koje se i ne može reći da su materijalno ugroženi, odnosno, kako odlaze dobro situirane obitelji.

- **Preč. Mladen Kalfić** je moderirao susret vijećnika i svećenika **Usorskog dekanata**, koji je bio održan u Komušini, a domaćin susreta je bio vlč. Marko Hrskanović, župnik. Bilo je nazočno 43 svećenika i vijećnika. I za ovaj susret se može reći da je bio dobro organiziran i pripremljen. Vijećnici su rado razgovarali o naznačenoj tematici. Između ostalog, moglo se čuti mišljenje o potrebi jačanja dekanatske koordinacije, kako glede karitativne tematike, ali tako i glede ostalih područja pastoralnog rada. Uglavnom, sudionici jasno osjećaju kako izazovi današnjeg vremena nadilaze sposobnosti pojedinaca, bez obzira koliko oni dobri i sposobni bili ... zbog toga se i osjeća potreba šire koordinacije zajedničkog rada. Nažalost, i ovdje se čovjek susreće sa sve češćim odlaskom naših ljudi na Zapad, tj. s novim iseljeničkim valom.
- **Preč. dr. Pavo Jurišić** moderirao susretom svećenika i vijećnika **Travničkog dekanata**. Isti je održan u KŠC-u „Petar Barbarić“ u Travniku, tako da je domaćin susreta bio vlč. mr. Željko Majić – rektor sjemeništa, a susretom je predsjedao preč. Mato Janjić, dekan. Bilo je nazočno 56 svećenika i vijećnika. Susret je bio vrlo dobro organiziran te je protekao u dobroj atmosferi. Moglo se čuti dosta mišljenja u svezi naznačene karitativne tematike. Generalno zapažanje bi se moglo izraziti riječima kako karitativna djelatnost treba jasno obuhvaćati materijalne i duhovne aspekte pomoći. Naime, danas nije lako odrediti je li naše društvo više siromašno u materijalnom ili duhovnom smislu. Premda socijalna i gospodarska situacija na prostoru Travničkog dekanata i nije toliko loša, ljude počesto muči osjećaj nesigurnosti i neizvjesnosti vezane za budućnost.

- **dr. Danimir Pezer OFM** je moderirao zasjedanje svećenika i vijećnika **Tuzlanskog dekanata**. Ovaj susret je održan u prostorijama KŠC-a „Sv. Franjo Asiški“ u Tuzli, a susretom je predsjedao preč. Vlatko Rosić, ravnatelj i v.d. dekana. I ovdje se moglo čuti dosta sličnoga kao i na ostalim susretima. Neke župe su se bolje spremile te podnijele izvještaje u pisanoj formi, a neke ne. Također, generalno zapažanje bi se svelo na to da u Tuzlanskom dekanatu postoji dosta karitativnih inicijativa, ali pri tomu nigdje ne postoji organizirani župski Caritas. Tako su sve župe bile poprilično aktivne tijekom prošlogodišnjih razornih poplava, a neke su i same bile istima pogođene. Na župama koje opslužuju oci franjevci u karitativne aktivnosti se često uključuje i FRAMA. Tako npr. framaši u Tuzli obilaze dom za stare i nemoćne. U ovom smislu se nastoje angažirati i naši katolički studenti koji studiraju u Tuzli. Župnik iz Husina – vlč. Marinko Mrkonjić je govorio o očitoj potrebi organiziranja jednog dekanatskog Caritasa koji bi koordinirao svim karitativnim aktivnostima na području dekanata.
- **Fra Zdravko Anđić** je predsjedao susretom Žepačkog **dekanata**, te je ujedno bio i moderator susreta. Bilo je nazočno 77 svećenika i vijećnika što je nešto manje nego što su župnici prvotno prijavili prije susreta. Jedna župa (nažalost opet) nije imala predstavnika na susretu, dok druge dvije (opet nažalost) nisu podnijele izvještaj u pisanoj formi. Dvanaest ostalih župa je podnijelo izvješća; u tri slučaja su izvještaje podnosili svećenici, a u svim ostalim vijećnici. Iz izvještaja se da razaznati da gradske sredine, poput Zenice, na području Žepačkog dekanata imaju znatno više socijalnih problema od župa u seoskim područjima. U gradskim župama je veliki broj starih i nemoćnih, ali i onih mlađih bez zaposlenja i stalnih primanja. U tom smislu, tijekom susreta se mogao čuti prijedlog da se na razini dekanata izrade spiskovi primatelja karitativne pomoći. Naime, ovdje se radi o tomu da neki tražitelji pomoći izgledno obilaze sve župe redom, pa gdje što dobiju, dobiju. Fra Zdravko je mišljenja da se ovakvo nešto možda i ne mora prirediti na razini cijelog dekanata, ali na razini zeničkih župa bi svakako dobro došlo. Kako je već rečeno, seoske župe izvještavaju o nešto boljoj socijalnoj situaciji. Očito, da mogućnost bavljenja zemljoradnjom i stočarstvom znatno utječe na ukupnu gospodarsku i socijalnu sliku. Također, u ovakvim župama obično ne postoje ni slučajevi beskućništva. Inače, vijećnici su se uglavnom kod izlaganja držali onih deset postavljenih pitanja. Složili su se kako treba podizati svijest o milosrdnim djelima, kako tjelesnim, tako i duhovnim. Bilo je i govora o potrebi bolje i jasnije koordinacije sa nadbiskupijskim Caritasom ...

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode VN

REZULTATI ČETVRTE SINODSKE ANKETE:

Nivo suradnje i intenzitet rada ŽPV-a Vrhbosanske nadbiskupije

Tijekom III. kruga dekanatskih zasjedanja Vrhbosanske nadbiskupije provedena je četvrta po redu sinodska anketa, koja se bavila nivoom suradnje i intenziteta rada Župskih pastoralnih vijeća u Vrhbosanskoj nadbiskupiji. Ovdje iznosimo rezultate te ankete:

Anketu je popunilo **529** sudionika trećeg kruga dekanatskih zasjedanja od **730** prisutnih (72,5%). Inače, bilo je predviđeno da je svi prisutni sudionici popune, a o razlozima nepopunjavanja od strane nekih sudionika nećemo naknadno nagađati. Samo ističemo za ubuduće kako bi svi nazočni sudionici dekanatskih zasjedanja trebali popunjavati ponuđene ankete.

Među anketiranimima je ukupno bilo:

- 71 svećenik;
- 24 redovnice;
- 10 laika katehista/vjeroučitelja;
- 424 župska pastoralna i ekonomska vijećnika;

1. Koliko puta se godišnje održavaju sjednice ŽPV-a na Vašoj župi:

- a) Jednom ili nijednom godišnje; (39 odgovora - 7,3%)
- b) Jednom do dva puta godišnje; (112 odgovora – 21,1%)
- c) Dva do četiri puta godišnje; (294 odgovora – 55,5% - Većinski odgovor!)
- d) Više od četiri puta godišnje; (129 odgovora – 24,3%)

Komentar: Natpolovična većina ispitanika svjedoči o redovitom i kontinuiranom radu njihovih vijeća, međutim iz odgovora je vidljivo kako u našoj nadbiskupiji ima i onih vijeća koja jedva da postoje.

2. Da li Vaše ŽPV ima Tajnika?

- a) Da; (237 odgovora – 44,8%)
- b) Ne; (292 odgovora – 55,2%)

Komentar: Nažalost, natpolovična većina sudionika ankete govori o nepostojanju stalnog izabranog Tajnika u njihovim vijećima. Bez Tajnika vijeća nema ni Zapisnika, kao ni Poslovnog odbora vijeća, a bez ovoga dvoga nema ni sustavnog rada. Suvišno je i napominjati da ovdje ne govorimo o nekim ukrasima i privjescima vijeća, nego o nužno potrebnim Tijelima ŽPV-a!

3. Da li Vaše ŽPV ima formiran Poslovodni odbor?

- a) Da; (139 odgovora – 26,3%)
- b) Ne; (390 odgovora – 73,6%)

Komentar: Rezultati nedvojbeno pokazuju kako više od dvije trećina naših vijeća nema Poslovnog odbora, koji predstavlja centralno Tijelo svakog ŽPV-a. Poslovodni odbor se sastoji od župnika, tajnika i još jednog člana vijeća. Oni bi zajedno trebali raditi na pripremi budućih sjednica, kao i na evaluaciji (vrednovanju/procjeni) dosadašnjeg rada vijeća, pri tomu osobito pazeći na ono obećano/učinjeno!

4. Tijekom prethodnog predavanja okvirno smo iznijeli zadatke kojima bi se trebalo baviti ŽPV. Zaokružite među ponuđenim zadacima one kojima se Vaše vijeće najčešće bavi (moguće je zaokružiti do tri zadatka)!

- raditi na **izradbi godišnjih pastoralnih planova** u skladu sa općim planovima nadbiskupije te se truditi oko njihove provedbe; (236 puta zaokruženo – Većinski odgovor 3)
- zauzimati se oko **katehetske pouke i vjerskog odgoja**, uključujući tu i evangelizaciju preko sredstava društvenog priopćavanja; (131 puta zaokruženo)
- brinuti se za **dolično uređenje crkava** i drugih sakralnih prostora te davati sugestiju oko njihove obnove ili izgradnje novih, ako se za tim osjeti potreba; (371 puta zaokruženo – Većinski odgovor 1)
- promicati **liturgijski život župne zajednice**, uključujući tu brigu za

okupljanje i opremanje ministranata, župnog zbora i drugih služitelja u liturgijskim činima; (364 puta zaokruženo – Većinski odgovor 2)

- raditi na **promicanju duhovnih zvanja** u župi; (151 puta zaokruženo)
- promatrati i upoznavati **okolnosti i stanje društvenog okruženja** i prilika u koje je župna zajednica uključena; (89 puta zaokruženo)
- promicati **prikupljanje i razdiobu sredstava** karitativne, humanitarne i socijalne pomoći potrebnima i nastradalima (182 puta zaokruženo)

Komentar: Iz ovoga proizlazi da Župska pastoralna vijeća u našoj nadbiskupiji najčešće rade na područjima doličnog uređenja crkava, zatim na promicanju liturgijskog života zajednice, te na izradbi godišnjih pastoralnih planova.

5. Navodeći iste zadatke zaokružite one s kojima se Vaše vijeće najmanje bavi, ili nikako ne bavi! Ovdje je također moguće zaokružiti do tri ponuđene solucije!

- raditi na **izradbi godišnjih pastoralnih planova** u skladu sa općim planovima nadbiskupije te se truditi oko njihove provedbe; (222 puta zaokruženo – većinski odgovor 1)
- zauzimati se oko **katehetske pouke i vjerskog odgoja**, uključujući tu i evangelizaciju preko sredstava društvenog priopćavanja; (179 puta zaokruženo – većinski odgovor 2)
- brinuti se za **dolično uređenje crkava** i drugih sakralnih prostora te davati sugestiju oko njihove obnove ili izgradnje novih, ako se za tim osjeti potreba; (117 puta zaokruženo)
- promicati **liturgijski život župne zajednice**, uključujući tu brigu za okupljanje i opremanje ministranata, župnog zbora i drugih služitelja u liturgijskim činima; (88 puta zaokruženo)
- raditi na **promicanju duhovnih zvanja** u župi; (173 puta zaokruženo – većinski odgovor 3)
- promatrati i upoznavati **okolnosti i stanje društvenog okruženja** i prilika u koje je župna zajednica uključena; (164 puta zaokruženo)

- promicati **prikupljanje i razdiobu sredstava** karitativne, humanitarne i socijalne pomoći potrebnima i nastradalima; (109 puta zaokruženo)

Komentar: Ovdje nailazimo na stanovitu anomaliju. Naime, u četvrtom pitanju se pokazalo da naša vijeća dosta često rade na izradbi pastoralnih godišnjih planova, a ovdje se pokazuje da je to stvar na kojoj najrjeđe rade, što može biti i znakom nerazumijevanja pitanja. Međutim, ono što se pouzdano nadopunjuje s prethodnim pitanjem jest da se naša vijeća vrlo rijetko bave pitanjem katehetske pouke i vjerskog odgoja, kao i pitanjem promicanja duhovnih zvanja. Također, dva prethodna pitanja pokazuju kako ni aktualna karitativna problematika ne spada u prioritete rada naših ŽPV-a.

6. Kojim riječima bi ste opisali nivo suradnje u Vašem ŽPV-u?

- a) Izuzetno dobra; (127 – 24%)
- b) Pretežito dobra; (233 – 44% - većinski odgovor)
- c) Osrednja; (158 – 30%)
- d) Prilično loša; (25 – 4,7%)
- e) Izuzetno loša; (13 – 2,4%)

Komentar: Skoro dvije trećine sudionika ocjenjuje nivo suradnje u svojim vijećima izrazito pozitivnim ocjenama. Međutim, skoro jedna trećina njih vidi ovu suradnju tek osrednjom.

7. Kojim riječima bi ste opisali intenzitet (opseg i učestalost) rada Vašega vijeća?

- a) Radi se vrlo intenzivno; (54 – 10%)
- b) Radi se uglavnom intenzivno; (281 – 53% - većinski odgovor)
- c) Koliko se radi, toliko se i ne radi; (180 – 34%)
- d) Radi se vrlo malo; (36 – 6,8%)
- e) Radi se skoro pa nimalo; (15 – 2,8%)

Komentar: Slična dinamika odgovora kao u prethodnom 6. pitanju: Skoro dvije trećine ispitanika govori o intenzivnom radu svojih vijeća, dok jedna trećina smatra da je intenzitet rada tek osrednji.

8. Što smatrate najvećim problemom za bolju suradnju i intenzivniji rad Vašega vijeća? Ovdje je moguće zaokružiti više ponuđenih solucija!

- a) Nedostaje nam više dobre volje i marljivosti; (285 puta zaokruženo **Nr. 1**)
- b) Neki članovi vijeća se trude puno manje od drugih; (196 –II- **Nr. 2**)
- c) Ne razumijemo jasno svrhu i zadatke vijeća; (72 –II-)
- d) Očekujemo da nas župnik više angažira; (174 –II- **Nr. 3**)
- e) Naša župa je mala i raseljena, tako da nemamo ni dovoljan broj vijećnika; (54 –II-)
- f) Tijekom sjednica ŽPV lako se posvađamo i to nas koči u radu; (18 –II-)
- g) Nešto drugo:
  - 1. Nedostatak dobre volje i entuzijazma opisan na različite načine;
  - 2. Problem postojanja drugih obveza, kao i nemogućnost međusobnog usklađivanja termina;
  - 3. Loša organizacija, uz koju se navodi i potreba edukacije za ovakvu vrstu rada;
  - 4. Loša međusobna komunikacija;
  - 5. Puno praznog hoda i sklonost razgovoru o nevažnim i sporednim stvarima
tijekom sastanaka;

Komentar: Ovo pitanje je uključivalo i predefinirana pitanja (do „f“), ali ostavljala se mogućnost da ispitanici i sami ponešto nadodaju (pod „g“). Obje skupine odgovora podjednako govore o problemu nedostatka dobre volje i motivacije u radu ŽPV-a. Međutim, pojedini odgovori poput „c“, „g3“ i „g5“ moguće da daju barem djelomičan razlog navedenoga nedostatka. Naime, ukoliko ljudi ne znaju što im je

zapravo činiti, teško da će na kraju nešto i učiniti. Odnosno, kao uzrok problema se nazire nerazumijevanje jasne svrhe i zadataka vijeća, što vjerojatno pogađa i same svećenike. Reklo bi se, kako mnogi svećenici po sebi ne znaju što bi s vijećem, tako da onda ne znaju ni samim vijećnicima pojasniti zašto su oni tu...

9. Na koji način bi smo mogli unaprijediti rad naših ŽPV-a? Navedite svoj prijedlog ako imate!

1. Češće se sastajati;
2. Angažirati više mladih članova;
3. Omogućiti odgovarajuću edukaciju, kako župnicima, tako i samim vijećnicima;
4. Vijeća funkcioniraju sasvim solidno s obzirom na cjelokupnu situaciju;
5. Pasivnost vijeća je tek odraz sveopće vjerničke pasivnosti na našim župama, stoga se treba raditi s cijelom župskom zajednicom, a ne samo s vijećima;
6. Više rada - manje priče;

Komentar: Ovo pitanje nije uključivalo predefinirana pitanja nego je samo pružalo mogućnost izražavanja vlastitog mišljenja. Ovdje su prikazane najčešće sugestije i razmišljanja.

10. Koliko članova broji Vaše ŽPV-e?

- a) Manje od 5; (59 – 11,1%)
- b) Između 5 i 10; (276 – 52,1% - većinski odgovor)
- c) Između 10 i 15; (147 – 27,8%)
- d) Više od 15; (61 – 11,5%)

Komentar: Skoro 80% naših vijeća ima dovoljan i zakonski propisan broj članova (od 7 do 15). No dvadesetak posto ih odskače od predviđenog broja, bilo da imaju manje od 5, ili da imaju više od 15.

11. Ima li u Vašem ŽPV ženskih članica?

- a) Da, ima ih više; (419 – 79,2% - većinski odgovor)
- b) Da, ima jedna; (51 – 9,6%)
- c) Nema nijedna; (91 – 17,2%)

Komentar: Većina naših vijeća pokazuje spolnu uravnoteženost članstva. No, još uvijek ima i nemali broj onih vijeća gdje su žene rijetkost ili ih čak nema nikako. Statut ŽPV-a ne govori o tomu koliko bi u nekom vijeću trebalo biti muškaraca ili žena. Međutim, govori se o tomu da trebaju biti angažirani svi oni vijećnici koji su spremni na rad i suradnju, bez obzira bili oni muškarci ili žene.

12. Ima li u Vašem vijeću mlađih članova?

- a) Da, ima ih više; (302 – 57% - većinski odgovor)
- b) Da, ima jedan; (73 – 13,8%)
- c) Nema ih, svi vijećnici su u srednjim godinama ili stariji ljudi; (189 – 35,7%)

Komentar: Natpolovična većina vijeća ima u svojim sastavima više mladih ljudi. No, u 43% slučajeva mladi ljudi su rijetkost ili ih nema nikako u sastavu vijeća. Ovdje napominjemo na mišljenje samih vijećnika iz 9. pitanja gdje se kaže da bi u radu ŽPV-a trebalo angažirati više mladih ljudi, naravno, pod pretpostavkom ako ih na pojedinoj župi uopće ima u dostatnom broju.

dr. Mario Bernadić, generalni tajnik Sinode

O RADU I DJELOVANJU ŽUPSKIH PASTORALNIH VIJEĆA

U Jubilarnoj godini 2000. odobrio sam Statut Župnog pastoralnog vijeća, koji je objavljen u Vrhbosni br.3/2000, na str. 267-270. Te iste godine na svetkovinu Uznesenja BDM, sva župska pastoralna vijeća u našoj nadbiskupiji trebala su početi djelovati po navedenom Statutu. Tijekom proteklih godina, prigodom kanonskih vizitacija po našim župama primijetio sam da brojna pastoralna vijeća nisu još ni izdaleka profunkcionirala na način kako to nalaže Statut. Zato želim podsjetiti župnike i ostale pastoralne djelatnike na neke važne pretpostavke uspješnog djelovanja i dobre suradnje, kako bi naša vijeća mogla kontinuirano raditi za dobro cijele župske zajednice.

Nakon imenovanja i uvođenja u službu vijećnika, potrebno je da vijećnici dobiju Statut u ruke i detaljnije se upoznaju sa smislom postojanja, zadacima te ciljem djelovanja ŽPV. Nakon toga se bira Tajnika vijeća i Poslovodni odbor, kako to nalažu čl. 7-10 Statuta. Podsjećanja radi, Poslovodni odbor vijeća se sastoji od župnika, tajnika te još jednog člana vijeća. Njihov glavni zadatak je zajednički utvrđivati dnevni red nadolazećih sjednica te provjeravati i vrednovati realizaciju ranijih zaključaka i odluka vijeća.

Kod predlaganja za imenovanje novih članova vijeća, važno je ispoštovati odredbe čl. 4. Statuta, u kojem se određuje tko sve može i treba biti član vijeća, te koliko članova vijeće može imati. Prihvaćam da stanje nije jednako na svim župama, zato ću imati razumijevanja prema malim župama koje objektivno ne mogu imati sedam članova, koliko je propisao Statut kao najmanji broj. S druge strane, kad je u pitanju maksimalni broj članova vijeća, trebalo bi poštivati odredbu Statuta koji nalaže petnaest članova kao najveći mogući broj (preveliko vijeće može biti podjednako nefunkcionalno kao ono koje je premalo).

Dužnosti i odgovornosti u vijeću:

Bez obzira koliki broj članova bio u vijeću, uvijek bi trebalo izbjegavati onaj način rada gdje svi rade sve. Odnosno, opće iskustvo Crkve pokazuje da su najfunkcionalnija ona vijeća gdje pojedini članovi ima svoja vlastita zaduženja, kao i specifična područja rada. Primjera radi, pod slijedećim točkama ćemo nastojati pokazati kako bi sve to skupa trebalo izgledati u praksi:

- 1. Liturgijski program** – potrebno je da jedan član ili više njih bude zadužen za pripremu liturgijskih slavlja na župi, kao i za liturgijsko uređenje crkvenoga prostora. S obzirom da se ovdje susrećemo s velikim brojem mogućih zadataka i aktivnosti (pjevanje, ministriranje, čišćenje i uređenje crkve, misno ruho, knjige, liturgijski pribor itd.), zaduženi članovi vijeća će u suglasnosti sa župnikom angažirati i neke druge župljane kao suradnike i pomoćnike u ovom radu.

2. **Karitativna djelatnost** – zaduženi vijećnik ili više njih će voditi brigu oko organiziranja skrbi i pomoći za siromašne, bolesne, nemoćne i osamljene. U ovom smislu će prvo biti potrebno na razini župe izraditi popis osoba iz spomenutih ugroženih kategorija. Zatim će zaduženi vijećnik/vijećnici u dogovoru sa župnikom, te u skladu s mogućnostima župe organizirati razne karitativne aktivnosti. Pod ovim potonjima ne podrazumijevamo samo izravnu materijalnu pomoć i skrb nego i onu duhovnu pomoć. Npr. tu se uključuje i briga da se bolesnici opreme sv. sakramentima te da im se pruži utjeha vjere. Osim toga, važno je raditi na podizanju socijalne svijesti i angažiranosti kod cijele župske zajednice, jer Caritas – *djelatna kršćanska ljubav* ne smije biti zanimacija samo pojedinih vjernika, nego općeprihvaćeni način života svakog kršćanina, kao i cijele pojedine župske zajednice.
3. **Katehetska djelatnost** – najzgodnije je da to vodi kateheta, ako ga ima u župi; on će voditi brigu da sva djeca budu obuhvaćena školskim i župskim vjeronaukom. Ako nema katehete u župi, onda je važno da uz župnika bude i jedan vijećnik koji će pratiti stanje vjeronauka u župi. Prilikom rada s djecom koja se pripremaju za primanje sv. sakramenata, posebno je važno sastajati se redovito ili povremeno i s njihovim roditeljima. Tako se istovremeno ostvaruje i bolja koordinacija na relaciji Crkva-obitelj, ali se pruža i mogućnost kako bi se i sami roditelji podsjetili na vjerske istine i dužnosti. Katehetska djelatnost na župi podrazumijeva i rad s mladima koji su već primili sv. sakramente, ali i sa onima koji se pripremaju za brak, kao i s mladim obiteljima, koji se sada suočavaju sa svom ozbiljnosti supružničkih i roditeljskih dužnosti.
4. **Katolički tisak** – propovjednik u kući. U širenju katoličkog tiska nije moguće da župnik vodi svu brigu. Stoga je dobro zadužiti jednog vijećnika te još pokojeg volontera koji će zajedno sa župnikom raditi na dijeljenju i populariziranju katoličkog tiska. Kako danas vlada veliko vjersko neznanje, potrebno je kroz katolički tisak izgrađivati vjerničku svijest i uvjerenje. Osobito je dobro poraditi na stvaranju Župskog lista gdje on već ne postoji. Nije to samo informativno, nego *formativno* sredstvo župskog zajedništva.
5. **Pastoral hodočašća** – svake godine se u Crkvi održavaju pojedini susreti -hodočašća u nadbiskupiji i izvan nje. Važno je da župnik ima u vijeću kojeg suradnika, koji će mu pomoći oko organiziranja hodočašća, te koji će nastojati da ova budu zbilja prilika za izgradnju vjere i produbljenje župskog zajedništva. Ovdje posebno podsjećamo kako i sam papa Franjo u ovoj Godini milosrđa snažno potiče sve vjernike da krenu putem hodočašća.

6. **Obiteljski pastoral** – ovdje se radi o širokom spektru djelatnosti ... Zato je važno da u vijeću postoji koji zaduženi vijećnik koji će pružati pomoć župniku na tom području, pogotovo kada je riječ o pripravi za brak, praćenju mladih bračnih parova, pitanju tzv. jednoroditeljskih obitelji, promidžbi života i rađanja itd.

Ovdje smo nastojali iznijeti tek nekoliko prijedloga u svrhu boljeg zaživljavanja naših Župskih pastoralnih vijeća. Prije nadolazećeg četvrtog kruga Dekanatskih zasjedanja, planiranih za 20. veljače 2016., bit će potrebno organizirati barem jedan sastanak vijeća gdje će se razgovarati o spomenutim prijedlozima. Na temelju rezultata rada s navedenog sastanka bit će potrebno sastaviti jedno kraće pismeno izvješće. U njemu će biti potrebno osvrnuti se osobito na dva pitanja: Što prepoznajete kao uspješne rezultate i plodove dosadašnjeg rada Vašega vijeća i što smatrate da bi trebalo unaprijediti u budućem radu Vašega vijeća? Izvješće će zatim biti prezentirano tijekom IV. kruga dekanatskih zasjedanja od strane jednog, za to –unaprijed određenog- vijećnika.

Pored ovoga važno je napomenuti da bi uopće svaki sastanak ŽPV trebao započeti čitanjem Zapisnika s prethodne sjednice. Ovo bi trebao učiniti Tajnik vijeća, koji ujedno u vijeću obavlja dužnost zapisničara. Na ovaj način se pozitivno utječe na kontinuitet rada vijeća, jer se stiče bolji uvid u ono „obećano/učinjeno“.

Također napominjem da je potrebno obratiti pozornost na ona **tematska zasjedanja** vijeća kada dođe pojedini prijedlog iz Ordinarijata, ili iz opće Crkve. Predložene teme bi se svakako trebalo pridržavati, a o njoj bi kroz Zapisnik trebao postojati i konkretni pisani trag.

Ponavljam kako je u ovom tekstu izneseno tek nekoliko jednostavnih prijedloga za rad ŽPV, ali smatram da oni mogu biti dobra pomoć u stvaranju angažiranog katoličkog laikata kojeg Crkva danas itekako potrebuje.

U Sarajevu, 12. prosinca 2015.

Vinko kard. Puljić, Nadbiskup vrhbosanski

SUODGOVORNST VJERNIKA LAIKA U KARITATIVNOM DJELOVANJU ŽUPNE ZAJEDNICE

Mnogi su izazovi koji se mogu riješiti ukoliko se vjernici-laici aktivno uključe u karitativni rad: usamljenost, bolesti, gospodarsko siromaštvo, ovisnost, rasizam, rat, marginalizacija, hitni slučajevi ... U godini smo božanskog milosrđa. Tjelesna i duhovna djela milosrđa traže odgovornost svakog vjernika u Crkvi. Odvažimo se biti hrabri i priteći u pomoć svima kojima možemo.

Karitativno djelovanje je u samom temelju naravi Crkve. Ono je –dakle- ona nepromjenjiva supstancija unatoč nekim akcidentalnim (vidljivim) promjenama koje se događaju u Crkvi, jer je i ona sama dio šire –također promjenjive- društvene zajednice. Preko Crkve, koju čine svi njezini članovi, tj. svi vjerujući, ostvaruje se otajstvo Božje ljubavi prema čovjeku. Karitativno djelovanje je stoga krjepost koja obvezuje svakog člana u ostvarivanju djelotvorne ljubavi za potrebne, kao i za one koji su u nevolji. Razmišljajući o svojoj odgovornosti u životu Crkve vjernik-laik ne bi trebao smetnuti s uma kako karitativno djelovanje nadmašuje svaki čin ljubavi, jer ono nije ograničeno vremenom i prostorom, nego usmjerava prema transcendentnosti i vječnosti, gdje će svaki oblik žrtve dobiti svoj potpuni smisao. Da bi crkvena zajednica kojoj pripadamo istinski posvjedočila smisao svog postojanja potrebno je služiti i svjedočiti caritas prije svega prema siromašnima. Ovo često, što zbog vlastitog ograničenja, što zbog prevelikog očekivanja, smetnemo s uma, te se postavimo kao suci koji žele biti dobri pravednici i činiti dobro samo onima koji nama čine dobro (kakva li nam plaća?). Sjetimo se stoga komu je Krist naviještao Radosnu vijest. To su bili prije svega siromašni, odbačeni, maleni, bolesni, dakle oni koji mu nisu mogli uzvratiti istom mjerom. Dakle, činiti dobro prije svega onima koji nam ne mogu uzvratiti, to je istinsko karitativno djelovanje. U tom smislu Isus i daje zapovijed ljubavi čime Caritas postaje smisao i punina Zakona. Ukoliko se uzoholimo ustvrditi da volimo Boga, a mrzimo brata, bit ćemo lašci, jer ne možemo voljeti Boga kojega ne vidimo pored brata kojeg vidimo (usp. 1 Iv 4, 20-21).

Područje i načini djelovanja župskog Caritasa

Ljubav prema bližnjemu je najvažniji rad Isusovih učenika, posebice u svjetlu očekivanja njegovog drugog dolaska. Naše vrijeme nas posebno obvezuje biti susjedom svakom čovjeku bez iznimke, i aktivno mu pomagati, kada nam se ukrižaju putovi. Nekoliko je primjera koji traže bliskost, a gdje vjernik-laik itekako može biti

aktivan: napušteni starac, strani radnik, bjegunac, izbjeglica, nezakonito dijete, glad ... Predmet karitativnih aktivnosti na početku su čovjek i njegova nevolja, a zatim društvo i odnosi unutar njega koji će spriječiti nevolju. Uz sve ovo laici mogu djelovati i kao volonteri na različitim područjima kao što su npr. centri za prirodnu kontrolu rađanja, savjetovišta za brak i obitelj, centri za pomoć bolesnim osobama i ovisnicima, ljudima s poteškoćama u razvoju itd. Oni moraju biti sluge i zaštitnici ljudskog života. Mjesna crkva je mjesto gdje se vjernici svakodnevno okupljaju i mjesto u kojem se „najbolje pokazuju potrebe bližnjega“. Karitativno djelovanje je najučinkovitije stoga u župnim zajednicama jer one ne pitaju za masu nego skrbe za pojedinca.

Vjernici-laici će u karitativnom djelovanju moći pomoći u određivanju konkretnih ciljeva napose u župnom caritasu, osiguravati financijska sredstva za praćenje župnog caritasa, uključivati i druge skupine u karitativni rad, poticati suradnju s drugim organizacijama slične djelatnosti na području župe, upoznati župnu zajednicu s potrebama pojedinca i zajednice, animirati župnu zajednicu, uključivati lokalnu vlast u pomaganje te promovirati karitativni rad.

Otežavajuće okolnosti župskog karitativnog djelovanja

Ono što predstavlja određenu poteškoću, koja priječi aktivno i suodgovorno uključivanje vjernika laika, jest postojanje velike župske zajednice i umnoženih zahtjeva za tzv. „servisnim pastoralom“. Tu pribrajamo i čestu opterećenost svećenika poslom, ali i njihov prenamagano hijerarhijski stav naspram običnih vjernika. Sve to uzrokuje gubitak osjećaja za suodgovornost unutar crkvene zajednice, pomanjkanje svećeničkog oduševljenja i duha kreativnosti u pastoralnom radu što na koncu rezultira prometanjem kršćanstva u dominantno obrednu pojavu. Time dolazi do obostrane demotiviranosti.

Unatoč različitim ograničenjima župni caritas je sigurno sredstvo koje omogućuje cijeloj župnoj zajednici svjedočiti kršćansku ljubav te koje omogućava organizaciju zajednice usmjerenu prema osobama u potrebi. Međutim, ne smijemo zaboraviti da je caritas sredstvo, a ne cilj našeg rada. Pedagoška uloga caritasa posebno utječe na kršćane i podsjeća na Isusovu aktivnu ljubav prema ljudima u svim vrstama poteškoća, te utječe na buđenje humanističke svijesti među onima koji nisu vjernici. Caritas treba biti otvoren za svakoga i treba animirati sve zajednice da svjedoče kršćansku ljubav. Za vjernike-laike je važno poznavati ne samo opće potrebe, već svaku osobu u potrebi na teritoriju određene župe. Caritasovi suradnici su prvi, a često i jedini, koji slušaju

osobe u potrebi. Jedna od prednosti caritasove mreže je to da može doći do svake pojedinačne osobe. Ako se, pak u caritasu radi samo s brojevima onda postoji rizik gubljenja identiteta i poslanja. Župni caritas neće moći dati odgovor na sve potrebe svoga područja. Svaka socijalna aktivnost mora biti rezultat konkretne potrebe s terena, jer one su konkretan odgovor na te potrebe. Cilj bilo koje karitativne socijalne aktivnosti ne bi trebao biti samo pružanje konkretne pomoći, već i animiranje cijele zajednice kako bi se uključila u rješavanje poteškoća i time posvjedočila djelatnu ljubav. Župni caritas bi trebao imati dobar odnos s organizacijama koje djeluju na istom području, kao i s lokalnim vlastima, ukoliko je to moguće. Što se tiče suradnika koji u praksi provode karitativno služenje, osnovno je načelo da se ne smiju nadahnjivati na ideologijama čiji je cilj poboljšati svijet, već se moraju radije voditi vjerom koja po ljubavi postaje djelotvorna.

Nesagledive prilike karitativnog djelovanja

Iako čelnu ulogu u funkcioniranju župnog caritasa ima župnik, njemu itekako treba pomoć vjernika-laika. Uz već spomenute volontere itekako će dobro doći i netko tko je sklon koordinaciji odnosno učinkovitom provođenju postojećih djelatnosti. Najvažnija stvar koju ne smijemo smetnuti s uma je ono da je vjera bez djela mrtva, pa tako i caritas. Beskonačan je popis usluga koje mogu biti ponuđene, a konkretno djelovanje će ovisiti i o konkretnoj potrebi ljudi (starci, studenti, siromašni, bolesni, djeca...). Mnogi su izazovi koji se mogu riješiti ukoliko se vjernici-laici aktivno uključe i priteknu u pomoć: usamljenost, bolesti, gospodarsko siromaštvo, ovisnost, rasizam, rat, marginalizacija, hitni slučajevi...

Na vjericima-laicima ostaje dakle važna odgovornost kada govorimo o karitativnoj brizi za one koji su u stanju ponajprije materijalne potrebe, ali i one duhovne. U godini smo božanskog milosrđa. Tjelesna i duhovna djela milosrđa traže odgovornost svakog vjernika u Crkvi. Odvažimo se biti hrabri i priteći u pomoć svima kojima možemo.

M. Šimić

LAICI U BISKUPIJI I DEMOKRATSKOM DRUŠTVU

Crkva i društvo danas trebaju angažiran i zauzet katolički laikat. Na tome putu Crkva mora provoditi nužno i određene promjene. U ovom smislu primjećujemo kako su neke od naznačenih promjena već zaživjele u Crkvi u Hrvata, dok druge još uvijek traže pogodno tlo za svoju implementaciju. U svakom slučaju, pitanju veće angažiranosti vjernika-laika u Crkvi se ne može pristupati stihijski i „ad hoc“, nego na sustavan i promišljen način. Pri tomu osobito treba voditi računa o slijedećim pitanjima: što to laici mogu činiti u Crkvi i za Crkvu, na koji način to mogu činiti, kako ih adekvatno za te zadaće pripremiti, te na koji način ih za to pravedno nagraditi?

Uvod

Pitanje kršćanskog laikata ne prestaje biti u središtu teološko-pastoralnog promišljanja nakon što je inicirano u svoj širini na Drugom vatikanskom koncilu, tim više što još uvijek postoje određena razilaženja o odnosu „kler-laici“ koja su baštinjena iz prošlosti i koja mnoge još uvijek opterećuju.¹ Mi ovdje nećemo ulaziti u razloge ovih razilaženja nego ćemo najprije ukratko progovoriti o tome što koncilski dokumenti govore o ulozi vjernika laika u Crkvi i društvu, a onda ćemo konkretno promotriti izazove i mogućnosti djelovanja laika u crkvi i demokratskom društvu.

1. Laici u dokumentima Drugog vatikanskog koncila

Prema dogmatskoj konstituciji o Crkvi „Lumen Gentium“ laici su u punom smislu članovi naroda Božjega i Tijela Kristova. Oni su samim krštenjem u savršenoj jednakosti sa svim drugim članovima ovog naroda. Radi se o jednakosti u dostojanstvu i poslanju poradi participacije na svećeništvu jednog svećenika – Krista, premda u različitosti službi.² Laici nisu više samo oni koji nisu svećenici nego se o njima počinje razmišljati kao o onima koji su uključeni u narod Božji. Na temelju dostojanstva kojega su primili na krštenju i pripadnosti narodu Božjemu laici su pozvani sudjelovati u poslanju Crkve u svim njezinim vidovima. Oni više nisu „objekt“ ili „polje rada“ hijerarhijskog apostolata, nego na svoj način proroci, svećenici i službenici Crkve-zajednice. Laici su, nadalje, pozvani biti odgovorni promicatelji dinamizma u Crkvi.³

1 Tako npr. Lateranski koncil (1215. godine) tvrdi: „da laici imaju obavezu da slušaju i nemaju nikakvog autoriteta da bi zapovijedali (vodili)“ (kan. 44). Leon XIII, koncem 19. stoljeća, još uvijek piše:

„konstantna i dobro poznata stvarnost u Crkvi da postoje dva reda jasno različita po naravi, tj. Pastiri i masa. Prvi imaju poslanje da uče, upravljaju i vode, a drugi da se podlože prvima, da im se pokoravaju.“ (pismo nadbiskupu Toursa, 1888.).

2 Usp. LG, br. 5.

3 Usp. ŠIMUNOVIĆ, M., *Pastoral za novo lice crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici.*, KS, Zagreb 2006, str. 204.

Dekret o apostolatu laika „Apostolicam actuositatem“ govori o pozivu laika na apostolat koji proizlazi iz sakramenta krštenja, o različitim područjima i načinima apostolata (posebno se ističe važnost apostolata braka i obitelji te organiziranog apostolata), o koordinaciji zajedničkog djelovanja laika i klerika te na koncu o potrebi formacije vjernika laika za apostolat.

Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu „Gaudium et spes“ promišlja ulogu Crkve koja se nalazi pred izazovima suvremenog svijeta i poziva i vjernike laike da kao aktivni članovi naroda Božjega preuzmu odgovornost za svijet i sve ljude svijeta.

I dekret o sredstvima društvene komunikacije „Inter mirifica“ kaže: „...Neka se i laici koji rade u tim sredstvima trude da dadu svjedočanstvo za Krista, u prvom redu tako da svaki stručno i u apostolskom duhu vrši svoj posao, dapače neposredno pomažući, koliko mogu, pastoralno djelovanje Crkve tehničkom, gospodarskim, kulturnim i umjetničkim silama.“⁴

Dekret o ekumenizmu „Unitatis redintegratio“ potiče i pozdravlja sudjelovanje katoličkih vjernika u djelu ekumenizma.⁵ Dekret o pastirskoj službi biskupa „Christus Dominus“ poziva na savjetovanja službenika u uredima Rimske kurije s „laicima koji se ističu krepošću, znanjem i iskustvom.“⁶ Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve „Ad gentes“ govori o apostolatu laika te kaže da je glavna njihova zadaća svjedočiti Krista, što su pozvani vršiti životom u obitelji, u svom društvenom krugu i na području svojega zvanja.⁷ Dekret o službi i životu prezbitera „Presbiterorum ordinis“ govori na više mjesta o zajedničkom djelovanju svećenika i laika.⁸ U Deklaraciji o kršćanskom odgoju „Gravissimum educationis“ Koncil, govoreći o prisutnosti Crkve u odgoju, jasno govori o ulozi i laika koji su pozvani svjedočenjem pružiti duhovnu pomoć prikladnim sredstvima već prema okolnostima vremena i mjesta.⁹

Apostolska pobudnica pape Ivana Pavla II „Christifideles laici“ (1988) na poseban način je promišljanje o pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu. Ova pobudnica je na temelju koncilskog nauka o laicima te na temelju novih spoznaja oblikovala pitanje kršćanskog

4 IM, br. 13.

5 Usp. UR, br. 4.

6 CD, br. 10.

7 Usp. AG, br. 21.

8 „Neka prezbiteri iskreno priznaju i neka promiču dostojanstvo laika i poseban udio što ga laici imaju u poslanju Crkve. Isto tako neka brižno poštuju dužnu slobodu koja svima pripada u građanskom društvu. Treba da laike rado saslušaju i da njihove želje bratski ocjenjuju, priznajući njihovo iskustvo i mjerodavnost na različitim područjima ljudske djelatnosti, da bi tako mogli zajednički s njima razabrati znakove vremena.“ PO, br. 9.

9 Usp. GE, br. 7.

laikata na nov način. Laici posjeduju jednako dostojanstvo sakramentom krštenja te postaju dionici Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe. Oni su pozvani naviještati Kraljevstvo Božje u Crkvi i svijetu. Obzirom na laička udruženja Pobudnica donosi kriterije crkvenosti i poziva na oprez i razboritost.¹⁰ Katekizam Katoličke Crkve, na temelju koncilskih dokumenata, također govori da je „inicijativa kršćana laika napose potrebna kad se radi o tome da se otkriju i iznađu sredstva koja će omogućiti da zahtjevi kršćanskog nauka prožmu društvenu, političku i gospodarsku zbilju.“¹¹

2. Šanse i mogućnosti djelovanja vjernika laika u Crkvi i demokratskom društvu u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini

Na temelju već rečenog i iskustva vjernika laika u drugim zemljama, te na temelju demokratizacije društva u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini ovdje ćemo nešto reći o šansama i mogućnostima djelovanja vjernika laika u Crkvi i društvu. Demokratskim promjenama otvaraju se brojne mogućnosti za demokratizaciju društva, a skladno s tim i Crkva nastoji pronaći svoje mjesto i djelovati na drugačiji način u novonastalim okolnostima. Jedna od primarnih zadaća Crkve u Hrvata bila je i još uvijek jest preispitati svoj odnos prema djelovanju vjernika laika i njihovoj ulozi kako u Crkvi tako i u demokratskom društvu. U ovom smislu Katolička Crkva organizira prvi skup hrvatskih vjernika laika nakon Drugog svjetskog rata u Zagrebu od 16. do 18. listopada 1992. godine pod geslom „Obnoviti lice zemlje“. Sudionici ovoga povijesnog susreta su na temelju Apostolske pobudnice „Christifideles laici“ osluškivali znakove vremena kao i mogućnosti preuzimanja aktivnije uloge vjernika laika u Crkvi i društvu.¹² Komisija za laike HBK, nadalje, organizira simpozij u Osijeku, 5.-6. listopada 2001. godine pod naslovom „Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj“ na kojem se promišlja o mogućnostima pokretanja organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj na različitim područjima crkvenog i društvenog života u duhu smjernica Drugoga vatikanskog koncila, pokoncilskih dokumenata Crkve i izazova i mogućnosti koje demokratsko društvo postavlja.¹³

U demokratskom društvu se otvaraju velike mogućnosti za djelovanje vjernika laika jer nema nijednog područja života gdje vjernik laik ne bi moga biti prisutan. Ovdje se prije svega misli na osobni primjer i svjedočenje i u Crkvi i u društvu. Nadalje, laici mogu biti aktivni u različitim crkvenim službama (o čemu ćemo kasnije govoriti), u privatnim vjerničkim udruženjima i javnim institucijama i crkvenim društvima.

¹⁰ Usp. CL, br. 30.

¹¹ Katekizam Katoličke Crkve, br. 899.

¹² Knjiga Zbor vjernika laika 1992. godine

¹³ Vijeće za laike HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, (simpozij hrvatskih vjernika laika, Osijek, 5.-6. listopada 2001.), KS, Zagreb 2002.

2.1. Djelovanje laika u Crkvi

Na početku odmah treba reći da su vjernici laici bili i za vrijeme komunističkog sustava na različite načine uključeni u crkveno djelovanje, ali to zasigurno, zbog društvenih okolnosti, te nedovoljne otvorenosti pojedinih struktura u Crkvi, nije bilo na očekivanoj razini. U demokratskom društvu laicima se otvara mogućnost ostvariti svoje poslanje i odgovornost za crkveno djelovanje na različitim područjima kako na razini biskupije tako i na razini pojedine župe.

2.1.1. Djelovanje laika u biskupiji

Pripadnost općoj Crkvi ostvaruje se prije svega kroz biskupiju ili mjesnu Crkvu, tako se u današnjim prilikama ističe težište crkvenog života i djelovanja na razini mjesne Crkve. Tako laici u Crkvi i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini već na biskupijskoj razini ostvaruju svoj angažman i to prije svega u dobro razvijenom karitativnom radu. Osim što postoji Caritas na razini Biskupske Konferencije, postoje i biskupijski Caritasi u kojima je veliki broj laika profesionalno zaposlen i daje svoj doprinos, te tako djelatno ostvaruje zapovijed ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Laici su, nadalje, prisutni u različitim biskupijskim vijećima, i to na poseban način u pastoralnim vijećima i vijeću za laike. U nekim biskupijama laici vode neke biskupijske urede, a u izdavačkoj djelatnosti Crkve već su danas nezamjenjivi. Broj aktivni vjernika laika raste u različitim laičkim crkvenim udruženjima koja nastaju na župskoj, biskupijskoj ili nacionalnoj razini.

2.1.2. Djelovanje laika u župi

U župi se ostvaruje stvarnost Crkve za vjernike laike i upravo zbog toga i sam apostolat laika započinje na razini župe. Nakon demokratskih promjena promišljalo se o mogućim reorganizacijama župe, u kojoj bi vjernici laici mogli pronaći više mogućnosti za apostolat. Ipak moramo reći da još uvijek nije moguće, niti u Hrvatskoj, a još manje u Bosni i Hercegovini, organizirati i ostvariti suradnju angažiranih vjernika laika na župnim razinama kako je to učinjeno u pojedinim demokratskim društvima, u smislu da bi se kvalificirani laici s profilom pastoralnog asistenta, pastoralnog referenta, katehete ili karitativnog djelatnika angažirali u životu župe s punim ili djelomičnim radnim vremenom i zato bili plaćeni. Problem je u prvom redu financijske naravi, a onda i postojanja stručnih i osposobljenih laika koji bi mogli preuzeti takve izazove i odgovornost.¹⁴

Vjernici laici svoje prvo poslanje žive upravo u obitelji, te tako brak i obitelj postaju prvo mjesto angažmana laika. Ovo konkretno znači da su bračni parovi pozvani unutar svoje obitelji nastojati oko kućne kateheze te vlastitim iskustvom pridonositi pozitivnom rastu svoje djece.

¹⁴ Usp. POLEGUBIĆ, A., *Stoljeće katoličkog laikata u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb 2007, str. 166-167.

Na razini župe laici su, nadalje, posebno aktivni u župnim pastoralnim i ekonomskim vijećima, preko kojih postaju župnikovi suradnici. Zatim laici ostvaruju svoj apostolat na razini župe kroz karitativnu djelatnost, liturgijsku animaciju, oživljavanju cjelokupne župe kao zajednice kroz različite skupine i sekcije na razini župe,¹⁵ župnu katehezu s ciljem pripremanja djece, mladih i odraslih za sakramente.

2.2. Djelovanje vjernika laika u društvu

Uz djelovanje u Crkvi vjericima laicima se u demokratskom društvu pruža mogućnost djelovanja na različitim područjima društvenog života. Drugi Vatikanski koncil u Dekretu o apostolatu laika „Apostolicam actuositatem“ pozivajući vjernike laike da „ražareni kršćanskim duhom, vrše svoj apostolat u svijetu poput kvasca“, traži od njih također, da prodube svijest o svojoj crkvenosti aktivnijim sudjelovanjem u duhovnosti i sakramentalnosti Crkve.¹⁶ U svojoj knjizi „Stoljeće katoličkog laikata u Hrvatskoj“ Adolf Polegubić navodi neka područja djelovanja vjernika laika u društvu¹⁷: škola i odgoj (vjeroučitelji), pastoral mladih (odgovornost i vjernika laika za organiziranje pastora mladih), pastoral starijih (seminari, tečajevi o socijalnom i karitativnom radu; trajno obrazovanje i sl.), laički doprinos ekumenizmu (na radnim mjestima u susretu s ljudima različitih kršćanskih konfesija nastojati oko stvaranja povjerenja i tolerancije), mediji i javno djelovanje (vjernici laici su pozvani sudjelovanjem u medijima dati doprinos cjelokupnom apostolatu Crkve),¹⁸ uloga laika na području rada i sindikata (vjernici laici su u svjetlu socijalnog nauka crkve pozvani dati svoj doprinos), vjernici laici u odnosu prema državi, politici i društvu, skrb vjernika laika za okoliš, mirotvorna uloga vjernika laika. Kršćani, dakle, trebaju djelovati na svim područjima javnog i društvenog života. Kongregacija za nauk vjere u *Doktrinarnoj noti o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu*, jasno izražavajući da vjernici laici u javnom i političkom životu djeluju kao građani i na vlastitu odgovornost, poziva vjernike laike da u svojem djelovanju obzirom na politiku obrate pozornost na neke ključne točke u trenutnim kulturalnim i političkim raspravama, kao što su:

15 U novom planu i programu župne kateheze govori se tako o Pastoralnoj koordinacijskoj zajednici, Liturgijskoj zajednici, Marijanskoj zajednici, Ministratnskoj zajednici, Biblijskoj zajednici, Zajednici obitelji, zajednici kršćanske kulture duha, Zajednici duhovno-molitvenih pokreta, Molitveno-meditativnoj zajednici, Zajednici mladih i odraslih, Karitativnoj zajednici, Zajednici za osobe s posebnim potrebama, Misijskoj zajednici, Ekumenskoj zajednici, Zajednici evangelizacije društva, Ekološkoj zajednici, Zajednici „kršćana u distanci“, „Zajednici na putu“ i Rekreativno-športskoj zajednici. *Župna kateheza u obnovi župne zajednice – plan i program*, na prijedlog HBK izradili Milan Šimunović i Bernadin Škunca, Zagreb – Zadar 2000.

16 Usp. AA, br. 2 i 3.

17 Usp. POLEGUBIĆ, A., *Nav. dj.*, str. 171-183.

18 Usp. BALUKČIĆ, I., *Masmediji u pastoralnom djelovanju Crkve. Problemi i perspektive Crkve u Hrvata*, u: ARAČIĆ, P., (priredio), *Novi izazovi pastoralnoj teologiji*, Biblioteka Diakovensia, Đakovo 2005, str. 93-100.

- etički pluralizam je neprihvatljiv;
- pošteno i pravedno je ono što priznaje i poštuje stvarne i cjelokupne čovjekove potrebe i interese;
- prava demokracija ne prihvaća nikakvu nepravdu;
- prihvatljivi pluralizam bira između više pravednih i poštenih rješenja;
- ispravno shvaćanje osobe je temelj uspješne demokracije;
- nepovredivost ljudskog života je jedan od bitnih temelja svake društvene pravednosti;
- obveza je suprotstaviti se svakom zakonu koji napada ljudski život;
- nedopustivo je podupirati i glasati za nepravedne programe i zakone;
- zakoni trebaju braniti pravo na život od začeca do prirodnog svršetka;
- nije u redu zakonom izjednačavati obitelj i ostale oblike suživota;
- roditelji imaju neotuđivo pravo odgajati svoju djecu u skladu sa svim svojim pozitivnim uvjerenjima;
- pravi mir je djelo pravednosti i ljubavi.¹⁹

3. Perspektive djelovanja vjernika laika u Crkvi i društvu - projekt profesionalnih i volonterskih crkvenih službi i planska formacija vjernika laika za pojedina područja života i rada u Crkvi i društvu.

U demokratskom društvu otvaraju se nove mogućnosti crkvenog djelovanja kako u kategorijalnom pastoralu tako i u različitim društvenim segmentima. Potrebni su nam danas stručni djelatnici u svim oblicima kršćanske inicijacije, cjelovitog pastorala braka i obitelji, pastorala bolesnih, starih i umirućih, žalujućih, pastorala sveučilištaraca i intelektualaca, pastorala prosvjetnih djelatnika, pastorala bolničkog osoblja, pastorala caritasa, pastorala kroz pisane, slušane i gledane medije te strukture za formaciju i trajnu izgradnju bilo pastoralnih djelatnika bilo vjernika općenito. Možemo reći da su nam potrebni žurni koraci sistematizacije službi s punim radnim vremenom na župnoj i biskupijskoj razini. Samo tako ćemo dobiti više pastoralnih djelatnika s punim radnim vremenom, ali i iz kruga volontera i sa djelomičnim vremenom i na taj način ćemo moći zahvatiti daleko ozbiljnije mnoga još netaknuta područja.²⁰ Ukoliko uzmemo u naše promišljanje iskustva drugih Crkava bit će nam jasno da smo i mi u Crkvi u Hrvata pozvani profesionalizirati crkveno djelovanje i sa ekleziološkog i sa materijalnog aspekta.

¹⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *DOKTRINALNA NOTA o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu*, (21. studenog 2002), UDRUGA OBITELJSKI CENTAR, Zagreb 2007, str. 9-22.

²⁰ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb –Zadar 2000; KLEISSLER, A. T., *Small Christian Communities: A vision of hope for the 21st century*, Revised und Updated, Paulist Press, New York/Mahwah, New Jersey 1997.

3.1. Diplomirani teolog – pastoralni/a asistent/ica

Danas se u Crkvi u Hrvata nameće pitanje potrebe neke nove službe u župnim i međužupnim zajednicama zato što su prezbiteri pred novim izazovima i novim mogućnostima dijelom nemoćni, a dijelom nespremni. Na pitanje potrebe kvalificiranih pastoralnih asistenata s gradusom, koji bi se zaposlili u župama na puno radno vrijeme treba tražiti odgovor u samoj koncepciji pastoralna u pojedinoj biskupiji ili župi, ali i u ekonomskim mogućnostima.²¹

3.2. Diplomirani teolog – vjeroučitelj u osnovnoj i srednjoj školi

Ova služba za vjernike laike već nekoliko godina postoji, a pozitivno je što je uspostavljena biskupijska struktura kroz Katehetske urede te se organizira trajna stručna izgradnja koja upotpunjuje nedostatke redovite formacije i usavršava već stečeno znanje i umijeće.

3.3. Diplomirani teolog – savjetnik

Ovdje se radi o potrebama pastoralna braka i obitelji. Hrvatski biskupi misle da „Na mnoge zahtjeve obiteljskog pastoralna ne možemo adekvatno odgovoriti bez obrazovanih i u kršćanskom duhu odgojenih kadrova, kako iz redova svećenika i redovnika, tako i laika, kao i bez potrebnih ustanova i organizacija, kao što su biskupijska povjerenstva za obitelj te razna savjetovališta za bračne parove, mlade i djecu i sl.“²² Na ovom tragu je i tvrdnja i očekivanja *Direktorija za pastoral obitelji* da: „Njegovoj (biskupovoj) pastirskoj skrbi pripada postaviti kriterije formacije za profesionalne djelatnike u pastoralu braka i obitelji, kriterije za izgradnju volonterskih suradnika u istom pastoralu, kao i za njihovu trajnu duhovnu i stručnu izgradnju na župnoj, dekanatskoj i biskupijskoj razini.“²³

3.4. Diplomirani teolog – djelatnik u medijima

Na ovom području su potrebni stvarno profesionalci. Potrebno je povezivati medijske djelatnike različitih medija (javnih, privatnih, crkvenih) i promatrati medije kao strateške partnere u stvaranju javnog vrijednosnog mnijenja. Upravo stoga je potrebno sudjelovanje kvalificirani vjernika laika u medijskom sustavu.

21 Zanimljivo je da dokument hrvatskih biskupa *Na svetost pozvani* ne spominje potrebu da se u crkveno djelovanje u župama uposle bilo na puno radno vrijeme bilo na djelomično diplomirani teolozi ili teologinje. Kad govore o zauzetosti vjernika laika onda kažu da je neizostavno sudjelovanje vjernika laika pa da i apostolat pastira ne može postići puni učinak te dodaju da je u tom vidu potrebno otvarati prostore za njihovu suradnju „u istraživanju i rješavanju pastoralnih problema“ (br. 96), te nastavljaju: „Tu poglavito mislimo na župna pastoralna i ekonomska vijeća“. Mislimo da su potrebe daleko veće i žurnije, pogotovo u personalnom smislu. Usp. ARAČIĆ, P., *Nove pastoralne mogućnosti crkvenih službi*, u: BS (2002), br. 2-3, str. 445-468.

22 HBK, *Na svetost pozvani*, br. 65.

23 HBK, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, KS, Zagreb 2002, br. 67.

3.5. Teolog znanstvenik

Premda veliki broj laika završava teološke studije stvarnost pokazuje da se rijetki stvarno bave teološkom znanošću u vidu daljeg produblivanja i istraživanja, te pisanjem. Trebalo bi omogućiti što većem broju vjernika laika da se bave teološkom znanošću i uključivati ih u različite projekte koje vodi Katolička crkva (teološki fakulteti, simpoziji, seminari i tribine, ekumenski i dijaloški susreti, pastoralno i duhovno vodstvo...)²⁴

3.6. Volonteri

Najtransparentniji oblik volonterske suradnje u župnoj zajednici je biti članom župnog pastoralnog ili ekonomskog vijeća, zatim volontirati u župnom Caritasu te biti župni animatora pojedinog sektora crkvenog djelovanja (pastoral mladih, starih, laička udruženja, liturgijski animator, misionarska djelatnost crkve...). Kako bi se proširio krug onih koji volonterski sudjeluju u životu župne zajednice potrebno je donijeti smjernice koje bi ugradile sljedeće odrednice:

1. vremenski točno definirati dragovoljni rad,
2. definirati sadržaje rada,
3. voditi brigu o volonterima i njihovoj trajnoj formaciji na svim crkvenim razinama
4. razvijati eklezijalnost volonterskih skupina
5. animirati volontersko djelovanje među djecom i mladima
6. voditi administraciju o dragovoljnom (volonterskom) radu,
7. razvijati kulturu priznanja za volonterski rad (nagrade).²⁵

Sva ova područja su područja gdje se otvara mjesto za vjernike laike kako bi sve više preuzimali odgovornost za cjelokupno crkveno djelovanje. Međutim, potrebno je stvoriti uvjete kako bi sve ove službe koje smo spomenuli i profunkcionirale u Crkvi u Hrvata. Ovdje mislimo ponajprije na pitanje materijalnog uzdržavanja i u isto vrijeme i adekvatne izobrazbe.

3.7. Formacija vjernika laika za određene službe u Crkvi i društvu

Ovdje ćemo najprije donijeti nekoliko općenitih smjernica u pripremi vjernika laika za neke

²⁴ Usp. ARAČIĆ, P., ČRPIĆ, G., NIKODEM, K., *Postkomunistički horizonti*, Biblioteka Diakovensia, Đakovo 2003, str. 217-223; Usp. RAZUM, R., *Mogućnost djelovanja teologa laika u Crkvi i društvu*, u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, (zbornik radova), KS, Zagreb 2002, str. 177-196; Usp. FOX, Z., *New ecclesial ministry. Lay professionals serving the Church*, Sheed and Ward, Chicago 2002.

²⁵ Usp. ŠIMUNOVIĆ, J., *Volonterski djelatnici i suradnici u životu crkvene zajednice*, u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, (zbornik radova), KS, Zagreb 2002, str. 137-148.

crkvene službe, a zatim ćemo nešto reći o ulozi i položaju teologa laika u postkomunističkim zemljama. Nakon političkog preokreta u komunističkim zemljama mnoštvo laika je s oduševljenjem htjelo sudjelovati u pastoralnoj djelatnosti Crkve, ali su im zato nedostajali odgovarajući darovi ili nisu imali odgovarajuću pripremu. U pripremi na sudjelovanje u crkvenim službama potrebno je uvažavati sljedeće smjernice:

- Način pripreme laika ovisi o vrsti i razmjeru njihove aktivnosti, je li ona volonterska ili s punim radnim vremenom, dugoročna ili kratkoročna. Ona može izgledati i kao standardna priprema za neko zanimanje.
- Ta priprema u svakom slučaju mora sadržavati usvajanje potrebnoga teološkog i stručnog znanja, kao i praktičnih iskustava, te stabilnu duhovnu formaciju.
- Osobna svetost djelatnih laika ne može nadomjestiti pripravu.
- Potrebno je voditi računa da u toj pripravi intelektualna, praktična i duhovna sastojnica budu međusobno usklađene, jer nije riječ niti o malom teološkom fakultetu niti o jednostavnom produbljivanju pobožnih stavova.
- Potrebno je razraditi konkretne kriterije za izbor prikladnih laika koji se zanimaju za pastoralni rad u Crkvi. Ljudima koji imaju poteškoće potrebno je pomoći s razumijevanjem, ali njihov rad na pastoralnom području ne smije biti dio terapije.
- Laike koji se nakon završetka pripreme nađu u pastoralnoj službi, ne smije se ostaviti bez vodstva. Potrebno im je pružiti praktično-organizacijsko vodstvo. Pritom nije riječ samo o nastavku profesionalnog dozrijevanja, nego i o brizi za konkretnog čovjeka i njegov osobni razvoj, njegove krize i probleme.
- To vodstvo ne bi trebao pružati netko od neposrednih suradnika, npr. Vlastiti župnik, nego neki neutralni stručnjak.
- Neophodno je potrebno imati u vidu životne uvjete svakoga pastoralnog suradnika, osobito njegov obiteljski život. Oženjeni laik ne može nikako ispunjavati ona ista očekivanja koja se postavljaju pred svećenika-celibatarca.
- Osiguranje materijalne sigurnosti laika koji je s punim radnim vremenom u službi Crkve, ne smije se smatrati drugorazrednim pitanjem.²⁶

Drugi vatikanski Koncil je naglasio kako je „poželjno da veći broj laika stekne dovoljnu naobrazbu u svetim znanostima te da se mnogi od njih profesionalno dadu na taj studij i da ga produbljaju“.²⁷ Teološki studij za vjernike laike ne treba ograničavati zbog ograničene mogućnosti zapošljavanja, nego ga treba shvatiti kao stručnu pripravu na naviještanje Radosne vijesti.

²⁶ OPATRNY, A., *Die Vorbereitung der Laien auf die pastorale Tätigkeit und ihre Begleitung*, u: MATE-TOTH, A., MIKLUŠČAK, P., *Nije kao med i mljeko. Bog nakon komunizma*, KS, Zagreb 2001, str. 110. 27 GS, br. 62.

Obzirom na ulogu i položaj teologa laika u postkomunističkim zemljama mogli bismo postaviti sljedeća pravila:

- Studij teologije za laike u odnosu na studij kandidata za svećeništvo može imati vlastite specifičnosti koje su uvjetovane različitim zadaćama svećenika i laika.²⁸
- Laici imaju pravo na iste uvjete studija kao svećenici glede mogućnosti stanovanja, stipendija i duhovne formacije.
- Duhovna formacija teologa laika važna je u mnogim pogledima. Usmjerena je na produbljenje osobne vjere; posvjećuje teologu laiku da njegova okolina od njega na poseban način očekuje svjedočanstvo kršćanskoga života; jača vezu teologa laika s mjesnom Crkvom, koja od njega traži osobno zauzimanje, koje je često povezano s odricanjem.
- Područje djelatnosti teologa laika je izuzetno široko i o tome smo već gore spomenuli.
- Financiranje rada teologa laika mora biti regulirano jednako kao i financiranje odgovarajućih položaja u Crkvi.²⁹

4. Umjesto zaključka

Mnogi elementi koje smo u ovom promišljanju spomenuli su zasigurno daleko od naše konkretne stvarnosti. Ipak, promjene obzirom na zauzetost vjernika laika u Crkvi i društvu su neizbježne. Neke promjene su već započele i ukorijenile se u Crkvi u Hrvata, a druge još uvijek traže pogodno tlo. Upravo bi institucija Sinode u pojedinim partikularnim crkvama, kada se događa zajedničko promišljanje cjelokupnog djelovanja Crkve (ad intra i ad extra) u otvorenom suočavanju sa „znakovima vremena“ i u poslušnosti Duhu Svetomu, trebala biti presudan iskorak u djelovanju Crkve obzirom na suodgovornost svih članova Crkve, pa tako i vjernika laika, za djelo evangelizacije.³⁰

vlč. dr. Šimo Maršić

Tekst u cijelosti preuzet iz Vrhbosnensia 12 (2008.), 105-117.

28 Tako dr. Ružica Razum predlaže da bismo trebali razmisliti o mogućnostima i potrebama za nekom vrstom dvopredmetnoga studija, ili barem određene suradnje, npr. teologije i novinarstva; teologije i psihologije; teologije i pedagogije; teologije i socijalnog rada, itd. Usp. RAZUM, R., *Mogućnost djelovanja teologa laika u Crkvi i društvu*, u: VIJEĆE ZA LAIKE HBK, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, (zbornik radova), KS, Zagreb 2002, str. 194.

29 Usp. MATE-TOTH, A., MIKLUŠČAK, P., *Nije kao med i mlijeko. Bog nakon komunizma*, KS, Zagreb 2001, str. 114.

30 Usp. ŠIMUNOVIĆ, M., *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, KS, Zagreb 2006, str. 208.

PUČKA DUHOVNOST

Evangelizacijska snaga pučke duhovnosti

Istinska pučka pobožnost proizlazi iz Pisma i vjere, i vodi čovjeka natrag k njima. Ona se bazira na dubokom uvjerenju da je Bog živo prisutan u našem ljudskom svijetu i povijesti. On je uvijek tu: i kad je lijepo, i kad je teško!

Tek vjera koja zahvaća čovjeka, koja zadire u njegovu životnu stvarnost postaje za čovjeka, za njegovo životno okruženje djelotvorna. Poput soli koja hrani daje novi okus ili plamička koji rasvjetljuje prostore tame, tako i Evanđelje postaje djelotvorna preobražena snaga čovjekove stvarnosti. Jedan posebni vid inkulturacije Evanđelja, a time i snažne evangelizacije jest pučka pobožnost. Razmatranje različitih oblika pučke pobožnosti otkriva nam svu životnost i kreativnost susreta Božje riječi i njezinog utjelovljenja u određenu kulturu, odnosno djelovanje Duha Svetoga.

Pučka pobožnost je plod susreta evanđeoske poruke i puka te izričaj življene vjere toga puka. Promatrati razne oblike pučke pobožnosti znači otkrivati – nama ljudima nikada u potpunosti – tajanstvenu snagu Božjega djelovanja. Pučka pobožnost – tako duboko ukorijenjena i u našem narodu, prisutna u njegovoj prošlosti i sadašnjosti, izričaj je žive vjere našega čovjeka posebno u trenutcima nevolje i patnji. To je, kako će istaknuti papa Franjo, „mistika običnoga puka“ (*Evangelii gaudium* 124).

Kako čovjek doživljava Boga? Tko je Bog za čovjeka? Više negoli nekim „intelektualnim“ kategorijama, upravo u pučkoj pobožnosti otkrivamo Božja svojstva onako kako ih doživljava čovjek – vjernik koji se obraća Bogu kojega doživljava kao svoga Spasitelja, svoga Otkupitelja, svoga Prijatelja, svoga Oca. Pučka pobožnost je očitovanje iskustva doživljaja Boga koje se onda prelijeva, konkretizira u čovjekovu životu i životu naroda.

Pred različitim, ponekad i potpuno oprečnim, razmišljanjima o aktualnosti pučkih pobožnosti u naše vrijeme, papa Franjo kaže da mu se čine najprikladnije riječi apostola Pavla: „Duha ne trnite, što je dobro, zadržite ... Duha ne trnite, proroštava ne prezirite! Sve provjeravajte: dobro zadržite, svake se sjene zla klonite“ (1 Sol 5,19-22)! U tim riječima nalazimo poticaj ne samo na to da se ne odnosimo olako i površno prema postojećim oblicima pučkih pobožnosti već pokušavamo otkriti njihovu vrijednost, njihovo evanđeosko i teološko utemeljenje ali i razloge zbog čega su stoljećima nadahnjivale život vjernika našega puka. Imajući pred očima mnoge vjernike koji su, upravo nadahnuti vjerom podnosili mnoge životne probleme i nedaće, možemo reći da je mnogima od njih pučka pobožnost dio njihova vjerskoga identiteta. To je ono blago duboko utkano u biće,

u duh i u život pojedinca i naroda.

U religioznost našega puka utkani su razni oblici pučkih pobožnosti između koji trebamo svakako spomenuti:

- a) **Krunica** – u evanđelju utemeljena molitva pozdrava anđela pri navještenju, Majci Mariji, najuzvišenijem stvorenju i slici Božjega milosrđa, zastupnička molitva za nas grešnike i za sretnu spasonosnu smrt. Spomen na tu molitvu priziva u našim mislima nepregledni niz večeri kada su se naši stariji u zajedništvu s cijelom obitelji okupljali po kućama i molili. Neizostavne su svibanjske i listopadske pobožnosti po našim župama. Koliko je samo danas vjernika koji redovito mole krunicu? Kolikim je to osobama, napose bolesnima, i danas jedina molitva koju mogu moliti? Jednostavna i duboka, molitva koja je mnoge držala, pratila i odgajala.
- b) **Put križa** - Isusovi posljednji zemaljski dani, njegova osuda, muka i smrt zasigurno su posebno nadahnuće za vjernika koji želi nasljedovati svoga Učitelja. Zato se pobožnost *Put križa* doživljava i danas kao izvanredna prigoda promatranja i praćenja Krista u situaciji suočavanja sa zlom, nepravdom, osamljenošću, mukom i smrću. Molitveni elementi koji su prožeti biblijskim predlošcima, postaju izvanredno sredstvo za osobni rast u vjeri, za sabranost pred tajnom našega spasenja, za školu suosjećanja u patnji nedužnih s Majkom Marijom, za iskustvo uskrsne nade da zlo i patnja nemaju zadnju riječ.
- c) **Hodočašća** – postoje vremena, ali postoje i mjesta u kojima vjernici za svoga „zemaljskoga putovanja“, s čežnjom za novim susretom s Bogom, izvan često opterećujuće svakodnevice, na intenzivniji način doživljavaju Božju nazočnost i Božji poziv na obraćenje. Zato će mnogi – osobito u prigodi različitih blagdana – hodočastiti u razna svetišta. Nije li njihov hod, usmjerenost prema cilju koji žele dostići zapravo slika životnog puta prema „vječnoj domovini“! Osnaženje vjere, utjeha i pomoć koju od Boga dobiju, nerijetko je protkana snažnim doživljajem zajedništva s braćom i sestrama koji su na istom putu, putu vjere. Zato su hodočašća veoma vrijedni trenutci produbljenja vjere i pobožnosti.
- d) **Mlade nedjelje i klanjanje Isusu u Presvetom oltarskom sakramentu, blagoslov polja, Molitva na Propetje** (Pet Očenaša na čast pet rana Isusovih), **Pobožnost Prvih petaka Srcu Isusovu ...**

Unatoč različitim oblicima ovih pobožnosti moguće je govoriti o nekim njihovim zajedničkim karakteristikama. Za sve vrijedi da su bili vezani uz temeljni kršćanski sakrament –

sakrament euharistije. Uz to, njih resi:

- priznanje i ispovijedanje Božje djelotvorne prisutnosti u svakodnevnom životu čovjekove osobne i zajedničke povijesti;
- pučka je pobožnost ukorijenjena u evanđelje, pa ljudi pučke duhovnosti s evanđeoskom mudrošću i evanđeoskom odvažnošću znaju prevladati progone ideologija, ratova i nevolja. To je protkano vjerom da Bog ne ostavlja svojih pravednika ali da je milosrdan grešnicima;
- posebni osjećaj za transcendenciju i za Božji konačni sud, milosrdni sud, što ljude ne pasivizira nego čini svjesnima prolaznosti života, a u njihovu govoru i djelovanju skromnima, poniznima i odgovornima. Zato je i razumljivo da su znali relativizirati svjetske moćnike i ne zapasti u kulturu materijalizma;
- pučke pobožnosti pokazuju da se vjernici znaju radovati, slaviti svetkovine što prate razgovorima, druženjem i plesom, pjesmama i gozdom, slično ranokršćanskim agapeima;
- ostati vjeran poruci evanđelja i tradiciji Crkve.

Među brojnim likovima koji se na osobit način štuju u pučkoj pobožnosti, Marija zauzima posebno mjesto. Naime, Crkva i vjernici u Mariji prepoznaju uzor vjere. Evanđelja svjedoče o njezinoj vjeri i u trenutcima kada za to nije imala nikakve „intelektualne potpore“, kada se mogla osloniti jedino na povjerenje u Božju riječ. Kreposti njezina života, kao što su slušanje Božje riječi i poniznost, služenje i milosrđe, supatnja i zagovorništvo neznatnih, živo su prisutne u raznim pučkim pobožnostima, a vjerni puk je posebno u njih zagledan u Marijinim svetištima i to još uvijek nastoji usvojiti u svom životu.

Ono što prožima sve oblike pučke pobožnosti je vjera da je Bog prisutan u svakom trenutku našega života. To je svijest da Bog nadahnjuje život čovjeka, da nije daleko ni onda kada čovjeka pritisnu najrazličitije nevolje. Nevolje i prognanstva, bolesti i trpljenja koja mogu i godinama pratiti čovjeka, nemaju u životu vjernika zadnju riječ. Snažno pouzdanje u Boga, tako duboko ukorijenjena nada u Božje providonosno djelovanje postaju temelj ustrajnosti, prihvaćanja žrtve i vjernosti.

Pučka pobožnost i duhovnost koja iz nje proizlazi, jest duhovnost svakidašnjice jer svakodnevni život postaje mjesto gdje se ta vjernost ostvaruje i živi. Zato i pučku pobožnost odnosno duhovnost koja je plod takve pobožnosti, odlikuje osjetljivost za konkretne ljudske potrebe i pogotovo nevolje. Bilo bi pogrešno ograničiti pučku duhovnost samo na neke

prakse molitvenog ili liturgijskog života, već je to stav, unutarnja prožetost i ispunjenost koja u konkretnosti svakodnevnog života očituje svoju plodnost. Ne zatvorenost, niti samo usmjerenost na vlastiti duhovni život i svijet, već – papa Franjo to slikovito izriče – poziv na izlazak na periferije, na „rubove“ egzistencije, u situacije u kojima su ljudi tako krhki, bespomoćni i istovremeno Božje milosti ali i ljudske samilosti potrebni.

Oko koje će biti spremno zamijetiti potrebu drugoga, srce koje će biti otvoreno patnji patnika kao i ruka koja će se unesrećenome otvarati, duhovnost je koju treba izgrađivati svaki vjernik, svaka vjerna zajednica i čitava Crkva. Rimski biskup upravo u okrenutosti prema drugome, u izlaženju iz svojih sigurnosti vidi put Crkve na početku ovoga tisućljeća. „Iziđimo, dakle, iziđimo i pružimo svima život Isusa Krista. ... Draža mi je Crkva koja je doživjela nezgodu, koja je ranjena i prljava zato što je izišla na ulice, nego Crkva koja je bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti. Ne želim Crkvu koja je zabrinuta za to da bude središte a naposljetku biva zatvorena u klupko opsesija i procedura. Ako nešto mora u nama probuditi sveti nemir i zaokupiti našu savjest, onda je to činjenica da naša braća žive bez snage, svjetla i utjehe prijateljstva s Isusom Kristom, bez vjerna zajednice koja ih prihvaća, bez smisla i cilja u životu. Nadam se da nas mnogo više nego strah da ćemo pogriješiti pokreće strah od zatvaranja u strukture koje nam daju lažni osjećaj sigurnosti, u norme koje nas pretvaraju u neumoljive suce, u navike u kojima se osjećamo mirni, dok je vani gladno mnoštvo, a Isus nam bez prestanka ponavlja: ‹Podajte im vi jesti› (Mk 6,37)» (EG 49).

Autentična pučka pobožnost trajno se nadahnjuje na svom neiscrpnom izvoru – Svetom pismu. Ta pobožnost, zagledana u svijetle likove bogate kršćanske tradicije, utjelovljuje se u svakodnevni život i postaje svjedočanstvo vjere u konkretnom povijesnom trenutku. Pučka pobožnost koja nadahnjuje duhovnost vjernika, obuhvaća i nadiše različite oblike i područja življenja vjere: bogoštovlje (liturgia), zajedništvo (koinonia), svjedočenje (martyria) i samaritansko služenje (diakonia); bližnjima kao pojedinac, kao obitelj, kao župna, biskupijska i pokrajinska Crkva.

č.s. mr. Ivanka Mihaljević

OSJETILA U LITURGIJI

O angažiranom sudjelovanju svećenika i vjernika-laika u liturgiji Crkve

Kod nas se u Bosni kaže da „svijet primijeti fratra i dlaku na habitu“. Ako primijeti dlaku kako tek neće primijetiti da svijeće na oltaru nisu zapaljene ili da ministrant nosi praznu kadionicu iz koje se ne dimi, nego samo reda radi!?

Kad sam ja bio student (u prošlom stoljeću) bilo je puno kompliciranije upotrebljavat računalo. Za svaku je komandu bilo potrebno znati napamet koju tipku ili tipke na tipkovnici treba stisnut. Moralo se znat točno koja kombinacija tipki odgovara određenoj komandi. Bila je posebna komanda za snimit tekst, posebna za izbrisat itd. Ako smo htjeli spasit tekst i slučajno stisnuli pogrešnu tipku, umjesto da ga spasimo znali smo ga izgubit. Danas je rad sa računalom puno jednostavniji, prvenstveno zahvaljujući ikonama. Netko vrlo pametan i inteligentan sjetio se da na računalo stavi ikone. Tako da je danas puno lakše snimiti tekst i vršiti druge operacije zahvaljujući tim malim, slikama na ekranu, koje su vrlo jednostavne i svugdje su iste. Gledamo ih svaki dan i one nas ne zamaraju i ne smetaju nam, naprotiv puno nam pomažu u radu. Još davno netko se sjetio da u crkvu stavi ikone. Povijest Crkve pamti čak i jedan crkveni sabor posvećen ikonama - Drugi nicejski (787.), tijekom kojeg su neki žestoko napadali, a drugi postojano branili ikone. Ja nemam nakanu napadat ni branit ikone, jer ih je na Drugom nicejskom saboru veličanstveno obranio Sv. Ivan Damaščanski. Radije bi htio nešto reći o gledanju u liturgiji, kao i o angažiranosti ostalih naših osjetila. Poslovice kaže: „Nema većeg blaga od očnog vida“. Pa ću i ja prvo reći nešto o osjetilu vida.

„Dođite i vidite“ (Iv 1,39)!

Naši su sakramenti kroz povijest postali dobro intelektualizirani i spiritualizirani tako da ih rijetko tko razumije bez kateheza i za to potrebne pouke. A liturgija je prije svega *sveti čin* koji treba izvršiti, a ne problem koji treba razumjeti. Čulo vida u liturgiji ima vrlo važnu ulogu. Oci pustinjaci su govorili: „Čovjek je ono što gleda i ono što jede“, a kardinal Špidlik kaže da je budućnost kršćanskog navještaja u umjetnosti.

Ako pogledamo povijest Crkve vidjet ćemo kako se Crkva praktično oduvijek služila umjetnošću u naviještanju evanđelja. Zašto u crkvu stavljamo slike? Zato što ljepota preko očiju ulazi u srce i čisti ga. A cilj korizmenog vremena jest očistiti srce i imati čist pogled kao što je imao Isus. Liturgija je opečaćena ivanovskom dijalektikom gledanja i slušanja. Isus poziva svoje učenike riječima „dođite i vidite“ (Iv 1,39)! Tomi kaže: „Zato što si vidio povjerovao si“, te dodaje: „Blaženi koji ne vidješe a vjeruju“ (Iv 20,29). Sveti Ambrozije svoje mistagoške kateheze započinje ovako: „Što si vidio? Što ti je učinio biskup? Prvo ti je položio ruke na glavu ...“. Mistagoške kateheze Ambrozije je držao poslije krštenja. Od Uskrsne nedjelje do Bijele nedjelje. Da bi novokrštenik razumio što se to u krštenju dogodilo prvo je morao vidjeti i iskusiti. Zato je patristička kateheza osjetilna pedagogija. Ono što su krštenici vidjeli i doživjeli u obredu treba hraniti njihovu vjeru. Gledanje je u liturgijskom slavlju uvijek bilo važno a pogotovo u onom povijesnom razdoblju kad većina vjernika nije razumjela liturgijski jezik. Tada se razvio proces dramatizacije. Nastojalo se razumjeti očima ono što se nije razumjelo ušima. Jedan od primjera jest svećeničko ređenje prije 1968. god. Poslije posvetne molitve ređenik je, da bi se vidjelo da je postao prezbiter, oblačio *kazulu*. Leđna strana kazule ostajala je smotana u visini ramena. Tek poslije pričesti kad je prezbiter dobivao ovlast ispovijedanja kazula se razmatavala. Iako vjernici nisu poznavali latinski jezik te nisu razumjeli ništa od onoga što biskup govori, gledajući mogli su razumjeti kako je ređenik u tom trenutku postao svećenik u punom smislu riječi. Nepotrebno je nabrajati što se sve vidi u liturgiji, mnogo je važnije posvijestiti da u svijetu znakova i simbola ništa nije beznačajno. Kod nas se u Bosni kaže da „svijet primijeti fratr u dlaku na habitu“. Ako primijeti dlaku kako tek neće primijetiti da svijeće na oltaru nisu zapaljene ili da ministrant nosi praznu kadionicu iz koje se ne dimi, nego samo reda radi? Korizma je nastala i razvila se kao bliža priprava za krštenje. Krsne kateheze počevši od Sv. Pavla pa do pape Benedikta XVI. nastoje objasniti kako je krštenje umiranje i uskrsnuće s Kristom, te kako nam otvara vrata vječnog života. Teško je u to povjerovat ako crkva nema krstionicu ili ako ima krstionicu, a krstitelj je nikad ne koristi nego je upotrebljava kao ostavu. Obično se za krštenje upotrebljava mala gostarica napunjena vodom, nad kojom krstitelj izgovara: „Neka na ovaj puni studenac siđe sila Duha Svetoga“ ... obrednik dalje predviđa da se u vodu stavi ruka, a nekada jedva da može stat i prst. Liturgija je epifanija Crkve u kojoj postoje različite službe i poslužitelji. Tako se naučava kako je euharistija slavlje zajednice. Ako u ogromnom crkvenom prezbiteriju vjernici iz lađe vide samo predsjedatelja koji i čita, i moli, i pjeva, i propovijeda, i započinje

pjesme, onda samo mogu zaključiti: „Liturgija, to je svećenik“.

Svi liturgijski čini osim egzorcizma traže aktivno sudjelovanje različitih poslužitelja i vjernika, zato u zadnjem izdanju rimskog misala ne postoji više naslov red mise bez naroda. Molitve i tekstovi u obredu krštenja govore kako se po krštenju postaje članom zajednice, Crkve. Krstitelj kaže novokršteniku: „Ivane kršćanska te zajednica prima s velikom radošću“ ... a crkva obično zjapi prazna, jer je župnik odredio da se dijete krsti subotom prije podne, kad nema nikog u crkvi, a sve kako nedjeljna misa ne bi trajala 10 minuta duže. Među različitim liturgijskim i crkvenim službama svakako je jedna od značajnijih ona đakonska. Ignacije Antiohijski kaže da su đakoni slika Isusa Krista koji služi. Njihova je uloga u crkvi karitativna, brinu se za siromašne, dok u liturgiji navješćuju Riječ Božju. Ove dvije bitne odrednice njihove službe trebaju biti vidljive i u liturgijskim slavljinama. Kao što bi crkva bila lišena svoje bitne dimenzije kad se ne bi brinula za siromahe, tako bi i liturgijsko slavlje bilo nepotpuno bez đakona. Njihova uloga u liturgiji nije samo estetska, zato što imaju lijepo odijelo - dalmatiku- nego i eklezijalna. Budući da je liturgija epifanija crkve njihova uloga i prisutnost u liturgiji nije sporedna nego bitna. Ako je đakonski zadatak u liturgiji da navješćuju evanđelje i zato ih Crkva izabrala i zaredila, njihovo pravo i ulogu u liturgiji ne može određivati župnik, pa ni ceremonijar.

„Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin“ (Ps 34)

Što reći o okusu? U liturgiji se upotrebljava vrlo malo. U prvim stoljećima Crkve novokrštenicima se u uskrsnoj noći osim Tijela i Krvi Kristove davao med i mlijeko – hrana obećane zemlje. Danas u liturgiji kušamo samo kruh života i kalež spasenja. Premda je najstarija pričesna pjesma u rimskoj liturgiji redak 9. iz psalma 33. „Gustate et videte quam suavis est Dominus“ - današnja je liturgija ostala skoro bez okusa.

Osjetilo mirisa je najneistraženije i najosjetljivije osjetilo. Od svih drugih osjeta miris se najdublje urezuje u naše pamćenje. Malo dijete oca i majku prepoznaje po mirisu. Ignacije Antiohijski kaže da će nas Isus kad dođe na kraju vremena prepoznati po mirisu kojeg smo primili na krštenju. U Konstantinovoj krstionici koja se nalazi pokraj Lateranske bazilike postoji posebna prostorija, u kojoj su poslije krštenja novokrštenici pomazivani svetim uljem. Dok su novokrštenici, njihovi kumovi i biskup bili u krstionici

ostali vjernici ostajali su u bazilici moleći i pjevajući. I kad su se novokršteni vraćali u baziliku prvo po čemu je zajednica primjećivala da ulaze u baziliku bio je miris. U rimskoj liturgiji danas poznajemo samo miris tamjana i ništa više. Zato bi se moglo reći da naša istočna braća imaju puno istančanije osjetilo njuha ... barem što se tiče liturgije. Na Veliki petak mažu Kristov grob posebnim vodom koja ima miris ruža, a kad pripremaju ulje za krizmu u njemu kuhaju preko 150 vrsta mirisnih trava. Kod nas za podjeljivanje sakramenta potvrde biskup obično donese bočicu u kojoj se sveto ulje čuva pomoću vate. Kako zamijetiti da smo po mazanju krizmom postali ugodan Kristov miomiris kad se miris ulja skoro i ne osjeti. Glede tamjana u našem narodu postoji izreka za škrtu čovjeka. Kad je netko previše škrt kaže se „toliko je škrt da ne bi ni Bogu dao tamjana“. Postoje različite vrste tamjana. Nekada se po mirisu tamjana moglo prepoznati kakva je liturgija bila u crkvi. Rimski misal kaže da se tamjan može upotrebljavati u svakoj misi. Neki su to razumjeli kako ga ne treba upotrebljavati nikad. Sikard iz Kremone kaže: „Svećenik kadi oltar kao anđeo koji u Otkrivenju dolazi na oltar držeći u ruci zlatnu kadionicu. I dim kada iz kadionice uzdiže se Bogu zajedno s molitvama svetih.“ U rimskom obredu po misalu Pia V. dok svećenik kadi darove izgovara ovu molitvu: „Kađenje ovo po tebi blagoslovljeno nek' uzide k tebi Gospodine a na nas nek' side milosrđe tvoje“. Upravo korizmena liturgija opjevava milosrđe Gospodnje: „Evo sad je vrijeme milosno, evo sad su dani spasa“. „Milosrdan je i milostiv Gospodin“ ... samo su neki od liturgijskih poklika. Da miris –nažalost- u našoj liturgiji još uvijek nema veliku ulogu vidi se i po tome što u našim crkvama ne postoji mjesto za posvećeno ulje kao što postoji za posvećene hostije.

„Gospodine pomiluj nas“!

Kad je u pitanju čulo dodira rimska liturgija je umjerena. Dodir u rimskoj liturgiji je povezan uglavnom sa mazanjem svetim uljem. Mazanje svetim uljem upotrebljava se kod krštenja, potvrde, svećeničkog ređenja i bolesničkog pomazanja. Dodir je u liturgiji ministerijalni čin, i nije samo izraz svećenikove velikodušnosti. U slavlju sakramenta djelitelj ima pravo dodirnuti tijelo primatelja kao što to čini liječnik ili fizioterapeut. Mazanje svetim uljem je na neki način „Božje milovanje“. Njime se izražava Božja nježnost onima koji su pomazani. Misni poklik „Kyrie eleison“ na starohrvatski je bio preveden izrazom „Gospodine pomiluj nas“. U dodir spada i pružanje ruke u misnom

obredu i davanje svijeće u obredu krštenja. Što ima ljepše od svjetlosti, toplote i mirisa voštane svijeće. U opip spada i polaganje ruku u sakramentu pokore. Ordo paenitentiae kaže da se odrješenje daje polaganjem ruku ili (u zagradi stoji) barem desne ruke. Većina ispovjednika formulu odrješenja izgovara uzdignute desne ruke. Uzdignutom desnom rukom u starom Rimu se izgovarala presuda osuđeniku. Biblijska pak gesta polaganja ruku je nešto bitno različito od izricanja presude. Ispružene ruke simbol su stvoriteljske moći Duha Svetog. Bog kad oprašta grijeh ponovno nas stvara. Zato David u psalmu 50. moli: „Čisto srce stvori mi Bože“. Isti glagol *bara* – stvoriti, upotrijebljen je u prvoj rečenici Svetog pisma, gdje se govori o stvaranju neba i zemlje. Polazeći od ovih biblijskih tekstova, sigurno je za slavlje pokore puno prikladnija biblijska gesta ispruženih ruku, simbol djelovanja Duha Svetoga. Dok djelitelj sakramenta izgovara formulu odrješenja, posebno riječi „... i izlio Duha Svetoga za otpuštenje grijeha ...“, obredno je puno znakovitije ako su ove riječi popraćene gestom koji ih vidljivo i opipljivo izražava.

Vjera se stječe slušanjem ...

U liturgiji je vrlo važno i osjetilo sluha. Ono je i najprisutnije, ali svakako ne bi trebalo biti i jedino. U slušanje prije svega spadaju biblijska čitanja i homilija. Homilija je važna u liturgiji jer je dio same liturgije, a ne nešto što se pridodaje. Zato propovjednik neće započinjati propovijed „znakom križa“ ili s „hvaljen Isus“. To bi značilo kao da se prekida misa i sad počinje ono najvažnije, a poslije propovijedi će se misa nastaviti. Kaže Sv. Pavao „od propovijedanja dolazi vjera“, a propovijedanje biva riječju Kristovom. Zato homilija ne može biti važnija od Riječi Kristove u misnim čitanjima. Kad se spomene slušanje, prvo na što nas asocira ova riječ jest glazba. Drugi vatikanski sabor kaže da je *koralno* pjevanje vlastito pjevanje rimske liturgije. To je posebno istakao papa Benedikt u svojoj zadnjoj pobudnici Sakramentum caritatis. O crkvenoj glazbi, njenim posebnostima i važnosti govore različiti crkveni i saborski dokumenti. Ipak, osobnosti crkvenog pjevanja možda su najbolje opisane u Tjelovskoj posljednici „Lauda Sion“. U petoj kitici Sv. Toma pjeva ovako: „Sit laus plena sit sonora sit iucunda sit decora mentis laudatio“. Prijevod je iz naše pjesmarice glasi: „Pojmo punom jasnom riječi, neka milo klikće ječi, srdaca nam skladan glas“.

Umjesto zaključka: Spasi dušu svoju, ali i tijelo!

Liturgija je prije svega slavlje, i zato što je slavlje ona je po sebi i teologija, i umjetnost, i kateheza. Ona je kao što joj govori i samo ime prije svega „urgija“ (čin) kao kirurgija. Ona je više tjelesna nego intelektualna, jer „tijelo je osovina spasenja“ - kaže Tertulijan. „Caro salutis cardo“. O tijelu kao osovini spasenja Tertulijan govori u svom djelu „De resurrectione mortuorum“. On ovako opisuje povezanost osjetila i sakramenata kršćanske inicijacije: „Tijelo se pere da bi duša bila oslobođena svake ljage grijeha, tijelo se pomazuje da bi duša bila posvećena, tijelo se znamenjuje da bi duša bila okrijepljena, na tijelo se polažu ruke da bi duša bila rasvijetljena Duhom Svetim. Tijelo se hrani tijelom i krvlju Kristovom da bi se također i duša u izobilju nasitila Bogom“. U našem narodu postoji izreka: „Spasi dušu svoju“. Naša liturgijska slavlja nam dovikuju nažalost još uvijek stidljivo: „Spasi i tijelo svoje“. Zapravo već je spašeno. Krist ga je spasio svojim Tijelom i krvlju. Na početku korizmenog vremena liturgija će nas je pozvati da namažemo glavu i umijemo lice, a što bi to drugo značilo nego da poklonimo pozornost i svome tijelu.

dr. Danimir Pezer OFM

VJERNICI LAICI U CRKVENOM I DRUŠTVENOM MEDIJSKOM SVIJETU

Ne prepuštajući stvari slučaju Katolička je Crkva ukorak s vremenom, već od početka XX. stoljeća, ukazivala na važnost sredstava društvenih priopćavanja ističući kako osobitu ulogu u njihovu korištenju u svrhu apostolata imaju vjernici laici.

U načelu, crkveni su se poglavari uvijek pozitivno izražavali o novinarskom poslu i mogućnostima koje nudi za evangelizaciju javnoga mnijenja. Tako je primjerice, sv. papa **Pio X.** jednom zgodom rekao: „Nema danas uzvišenijeg poslanstva od novinarskoga. Moji su predšasnici blagoslivljali mačeve i oružje kršćanskih junaka, a ja se sada sretnim smatram da mogu zazivati blagoslov s neba za jednog katoličkog novinara.“

Ova je logika ugrađena i *Zakonik kanonskoga prava* koji u Kanonu 822. kaže: „Neka crkveni pastiri u obavljanju svoje zadaće, služeći se vlastitim pravom Crkve, nastoje upotrebljavati sredstva društvenog priopćivanja (§ 1); „neka se crkveni pastiri brinu da se vjernici poučavaju da su dužni surađivati kako bi se upotreba sredstava društvenog priopćivanja prožimala duhom čovječnosti i kršćanstva“ (§ 2) te „neka se svi vjernici, osobito oni koji na bilo koji način sudjeluju u uređivanju ili upotrebi tih sredstava, brinu da se pruži pomoć pastoralnoj djelatnosti, tako da bi Crkva i tim sredstvima uspješno obavljala svoju zadaću“ (§ 3).

Obasjati svijet svjetlom vjere

Osobitu ulogu u tom procesu, kako podsjeća i Drugi vatikanski sabor, imaju vjernici laici. Izričito se kaže: „Budući da se u ovo naše doba rađaju nova pitanja i šire se vrlo teške zablude koje nastoje iz temelja izokrenuti religiju, moralni poredak i samo ljudsko društvo, ovaj Sveti sabor iz dubine srca potiče laike da svaki prema svojem talentu i naobrazbi u duhu Crkve ispunjava svoj dio u razradbi, obrani i pravilnoj primjerni kršćanskih načela na probleme novoga vremena (*Apostolicam actuositatem*, br. 6).

Na taj se način priziva u pamet da je vjera način života i da su kršćani „svjetlo svijeta“ (usp. Mt 5,14) te bi kao takvi trebali javnost obasjavati svjetlom vjere, jer „poslanje Crkve nije samo u tome da ljudima donosi Kristovu vijest i milost nego i u tome da evanđeoskim duhom prožme i usavrši poredak vremenitih stvari“ (AA 5). To je u suvremenom biotopu na poseban način moguće putem sredstava društvenoga

priopćavanja koja svijet pretvaraju u „globalno selo“ (usp. Marshall McLuhan, *Gutenbergova galaksija*). Razaznajući to Crkva „smatra svojom dužnošću“ da i pomoću tim „mass medija“ propovijeda ali „i ljude pouči o njihovoj ispravnoj uporabi“ (usp. *Inter mirifica* br. 3). Pri tome „zadaca je laika prije svega da takva sredstva ožive ljudskim i kršćanskim duhom kako bi potpuno odgovarala velikom očekivanju zajedničkoga života ljudi i božanskom planu“ (*isto*).

Više entuzijazam, a manje pastoral

Dakle, Crkva zapravo potiče na evangeliziranje medijskoga prostora, ali i na evangelizaciju putem medija. Stoga nije ni čudo što je s kraja XIX. stoljeća na ovamo, procvjetalo i katoličko novinarstvo. Kuriozitet bosanskohercegovačkoga podneblja jest da je – premda brojčano najmanja – Katolička Crkva uvijek imala više tiskovina nego sve ostale religijske zajednice zajedno. No, to istodobno ne znači da je bila premoćna u kreiranju javnoga mnijenja ...

Također, u aktualnom trenutku koji je obilježen digitalizacijom putem sveprisutnoga interneta, katolici u BiH se mogu pohvaliti da imaju više svojih internet stranica nego sve ostale konfesije zajedno. Primjerice, od ukupno 153 župe i dvije ekspoziture u Vrhbosanskoj nadbiskupiji njih 47 ima svoju vlastitu web-stranicu. Osim toga, nema lo zajednica, institucija i ureda, prisutno je u javnoj sferi i putem društvenih mreža, a ponajviše *facebooka*. Međutim, vrlo malo ih se redovito ažurira što upućuje na nepostojanje „novinarskih sekcija“ kao svojevrsnoga preduvjeta ili pokazatelja da je ovo dignuto na razinu apostolata. Stoga bi se poblizje moglo govoriti o entuzijastičkom, a ne pastoralnom projektu korištenja medijskoga prostora.

Laici u bh. katoličkim medijima

Ova nam činjenica ukazuje na golemi prostor kojega bi mogli adekvatno popuniti vjernici laici. No, promatrajući vodeće katoličke medije u Bosni i Hercegovini naći ćemo da su oni ipak tu prisutni.

Katolička tiskovna agencija (KTA) koja djeluje u okviru Biskupske konferencije BiH ima 3 uposlana laika;

Katolički tjednik, kao jedina bh. katolička tjedna novina, u redakciji ima 7 laika te 9 stalnih suradnika laika (ne računajući uposlene u Nadbiskupijskom centru za pasto-

ral mladih *Ivan Pavao II.* koji uređuju rubriku *Glas mladih*);

U mjesečniku Franjevačke provincije Bosne Srebrene *Svjetlo riječi* radi 3 laika, a imaju i 15 stalnih suradnika laika;

Mjesečni pastoralno-informativni list hercegovačkih biskupija *Crkva na kamenu* zapošljava 2 laika te ima 3 stalna suradnika laika;

U mjesečniku *Naša ognjišta* iz Tomislavgrada rade 2 laika, a 5 ih su stalni suradnici.

Od radijskih postaja: Radio Marija ima 6 zaposlenih laika te 25 stalnih suradnika laika; a Radio Mir Međugorje – ne ulazeći u sporenja oko naravi ove radio postaje zbog poznatoga „slučaja“ – zapošljava 24 laika i ima 7 stalnih suradnika laika

Sveukupno bismo mogli kazati da je u određenom obliku u katoličkom novinarstvu (uvjetno rečeno s obzirom na tretirane medije) u BiH stalno angažirano 47 vjernika laika te ih 64 stalno surađuje. Tomu bismo mogli dodati još neodređeni broj angažiranih vjernika u kreiranju i ažuriranju web- i *facebook* stranica, ali sveukupno jamačno ne bismo došli do znamenke od 150 katoličkih „medijskih djelatnika“ u BiH.

Koga zaposliti i kako ga platiti?

Dakako, pod ovim se pojmom „medijskih djelatnika“ krije vrlo malo onih koji su za to zbilja školovani i završili studij novinarstva. Taj su problem u *Katoličkom tjedniku* detektirali već u prvim godinama njegova izlaženja daleke 1922. – 1925. te više puta istaknuli opisom: „Problem je katoličkoga novinarstva koga angažirati i kako ga platiti“. A slično je na Saboru Crkva razmišljala govoreći u kontekstu apostolata laika. Istina je da „posebnu čast i preporuku zaslužuju oni laici... koji se svojom profesionalnom stručnošću za stalno ili privremeno stavljaju u službu crkvenim ustanovama i njihovim djelima“, ali se crkveni pastiri trebaju pobrinuti da „njihovo stanje što bolje odgovara zahtjevima pravednosti, jednakosti i ljubavi, napose što se tiče njihova doličnoga uzdržavanja i uzdržavanja njihovih obitelji.“ (usp. AA 22).

Međutim, u profesionalnom se novinarstvu ne iscrpljuje naš govor o medijima i evangelizaciji.

Ono što bi se u konkretnoj bh. situaciji moglo uraditi jest na razini župnih zajednica formirati novinarske sekcije. Pri tomu bi naglasak valjalo staviti na mlade koji su

završni razredi srednje škole ili su već završili studij, a nemaju zaposlenja. Uz dogovor s nekim od već postojećih katoličkih novinara takve bi se moglo „tečajno“ poučiti osnovama novinarstva. Oni bi onda mogli sudjelovati u kreiranju i vođenju župnih listova, web ili facebook stranica, radijskih emisija ili tv-priloga. To je, pod vodstvom nadležnoga duhovnog pastira, ujedno i put evangelizacije, ali i polazna točka za možebitni profesionalni angažman (početno u vidu dopisništva) te evangeliziranje medijskoga prostora.

To sve pak ima smisla ako se putem sredstava društvenoga priopćavanja daje svjedočanstvo za Krista (usp. IM 13).

vlč. mr. Josip Vajdner

